

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Převod členských práv a povinností v družstvech

Transfer of Rights and Responsibilities in Cooperatives

Diplomová práce

Petra Bolfová

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Jaroslav Oehm

Praha, březen 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 3. 2012

Petra Bolfová

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Jaroslavu Oehmovi, vedoucímu mé diplomové práce, za cenné rady a vstřícnost při zpracování.

V Praze dne 26. 3. 2012

Petra Bolfová

Obsah:

Obsah:	4
Úvod	5
1. Prameny právní úpravy družstev	7
2. Vymezení základních pojmů	9
2.1 Pojem družstvo, bytové družstvo a evropská družstevní společnost	9
2.1.1 Pojem družstva obecně	9
2.1.2 Pojem bytové družstvo	13
2.1.3 Evropská družstevní společnost	14
2.2 Pojem členství, člen a členský podíl	15
2.3 Pojem členská práva a povinnosti	19
2.3.1 Členská práva a povinnosti obecně	19
2.3.2 Členská práva	21
2.3.3 Členské povinnosti	27
3. Převod členských práv a povinností v družstvu	30
3.1 Obecně o převodu členských práv a povinností v družstvu	30
3.1.1 Převod členských práv a povinností mezi členy družstva	33
3.1.2 Převod členských práv a povinností na třetí osobu	34
3.2 Převod členských práv a povinností v bytovém družstvu	35
3.3 K převodu části členských práv a povinností v družstvu	37
3.4 Dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu	38
3.5 Účastníci dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu	39
3.6 Forma dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu	41
3.7 Obsah dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu	42
4. K některým aspektům převodu členských práv a povinností v bytových družstvech	45
4.1 Družstevní nájem bytu	45
4.2 Společné členství manželů v družstvu	49
4.2.1 K otázce převodu členských práv a povinností pouze jedním z manželů	53
4.2.2 K otázce vzniku společného členství manželů děděním	54
4.2.3 K otázce společného členství manželů a nájmu nebytových prostor	55
5. Polemiky nad novou právní úpravou – zákon o obchodních korporacích	57
Závěr	61
Seznam zkratk	63
Abstrakt	64
Abstract	66
Klíčová slova / Keywords	68
Použitá literatura	69

Úvod

Tato práce si klade za cíl rozebrat a zhodnotit problematiku převodu členských práv a povinností v družstvech v české legislativě. Převod členských práv a povinností v družstvech je poměrně frekventovaným způsobem převodu práv a povinností a v současné době používání tohoto institutu prožívá i určitou společenskou obrodu. Přesto je právní úprava tohoto institutu stručná a výkladově komplikovaná.

Tato práce je rozdělena do pěti částí. V první části jsou uvedeny základní prameny právní úpravy družstev, na nichž stojí současné družstevnictví. Druhá část práce je věnována vymezení základních pojmů družstevního práva, jako jsou pojem družstva, členství, členského podílu a členských práv a povinností a jejich vzájemných vztahů. Na to navazuje výčet základních principů družstevnictví a rozdělení jednotlivých druhů družstev. Třetí část této práce je částí stěžejní a pojednává o současné právní úpravě převodu členských práv a povinností v družstvech. Jsou zde uvedeny a podrobně rozebrány její nedostatky a navržena možná řešení. Nechybí tu ani odkazy a příkladná srovnání se současnou evropskou legislativou a stavem *de lege ferenda*. V této práci často využívám současnou judikaturu týkající se družstevnictví, která díky nedostatečné právní úpravě problematiky, hraje významnou roli v právní praxi. Uvádím zde a rozebírám zásadní soudní rozhodnutí konkrétních sporných míst dotýkající se právní úpravy družstev. Čtvrtá část se podrobněji věnuje některým aspektům právní úpravy převodu členských práv a povinností v bytových družstvech, jež jsou specifická a mohou činit v aplikační praxi obtíže. Poslední a pátá část obsahuje pojednání o nové právní úpravě družstev v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (obchodních korporacích), jež má nahradit současnou právní úpravu.

Dle mého názoru prožívá v současné době družstevnictví určitou společenskou obrodu. Týká se to zejména sdružování se do bytových družstev a mám za to, že tato tendence bude narůstat. V důsledku ekonomické krize, která zasáhla téměř všechny vyspělé země světa, se lidé stále častěji potýkají s nedostatkem finančních prostředků k pořízení si vlastního bydlení. Je to způsobeno také menší ochotou a vyšší obezřetností finančních ústavů půjčovat finanční prostředky. Družstevní forma umožňuje zajistit

svým členům dostupnější a levnější bydlení než jiné mechanismy současného trhu. Tato úvaha byla jedním z hlavních důvodů pro výběr tohoto tématu pro mou závěrečnou práci. S touto problematikou jsem se měla možnost se opakovaně setkat při mé praxi v advokátní kanceláři a v diplomové práci tak mohu využít i své praktické zkušenosti.

Cílem této práce je poskytnout ucelený pohled na současnou právní úpravu převodu členských práv a povinností v družstvech, poukázat na její sporná místa a nabídnout možná řešení, ať již odkazem na právní nauku nebo právní praxi.

1. Prameny právní úpravy družstev

Před tím, než přikročím k samotnému vymezení základních pojmů a pojednání o právní úpravě převodu členských práv a povinností, ráda bych se věnovala pramenům současné právní úpravy družstev.

Základním pramenem právní úpravy družstev je Obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb.), konkrétně jeho část druhá, hlava druhá. Před přijetím současné právní úpravy bylo družstevnictví upraveno v několika samostatných právních předpisech, postihujících vždy celou oblast dle jednotlivých druhů družstev. Takovým samostatným družstevním zákonem byl například zákon č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví nebo zákon č. 176/1990 Sb., o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví. Vtělením právní úpravy družstev do obchodního zákoníku tak nebylo navázáno na desetiletí ověřenou koncepci existence samostatného družstevního zákona, což je mnohdy současné právní úpravě vytýkáno.¹

Obchodní zákoník družstva pojal především jako podnikatelské subjekty, jejichž svépomocný a mnohdy nevýdělečný charakter byl do značné míry opomenut, což je připodobňuje obchodním společnostem. O tom, že současná právní úprava potlačila základní rysy družstev a stírá rozdíly mezi družstvy a obchodními společnostmi, hovoří i samotná systematika zákona, kdy právní úprava družstev existuje vedle úpravy obchodních společností, i když v samostatné hlavě zákona. K tomu přistupuje další skutečnost, která to celé jen podtrhuje, a to že ustanovení § 260 ObchZ připouští u družstev přiměřené použití obecných ustanovení o obchodních společnostech.

Vedle obchodního zákoníku, jako základního právní normy, existuje v české právní úpravě ještě několik právních předpisů družstevní právo do určité míry regulujících. Jsou jimi: zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrových družstvech; zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech; a pro oblast bytových družstev zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dotýkající se problematiky nájmu družstevních bytů.

---

¹ Pekárek, M.: Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 1999, s. 125.

V současné době se nacházíme na pomezí, kdy bude dosavadní právní úprava v důsledku rekodifikace soukromého práva nahrazena novými zákony (zejména zákonem o obchodních společnostech a družstvech a občanským zákoníkem), které sice prošly celým legislativním procesem a nabyly platnosti, avšak jejich účinnost byla odložena k 1.1.2014 s tím, že není zřejmé, zda tento termín bude dodržen a nebude opět posunut. Nový zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“) byl přijat dne 25.1.2012 a vyhlášen byl dne 22.3.2012 ve Sbírce zákonů ČR. V návaznosti na to bude závěr této práce věnován výkladu některých aspektů nové právní úpravy a její komparaci se současným stavem.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Pojem družstvo, bytové družstvo a evropská družstevní společnost

2.1.1 Pojem družstva obecně

Obecnou definici pojmu družstva obsahuje § 221 odst. 1 ObchZ, podle kterého je družstvo „*společenstvím neuzavřeného počtu osob založeného za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních a jiných potřeb družstva*“. Z této definice lze odvodit základní prvky družstva jako subjektu práv.

Družstvo je tak v první řadě sdružením osob. Je soukromoprávní korporací ve smyslu ustanovení § 18 odst. 2 písm. a) ObčZ. Společenstvím „osob“ se zde míní společenství fyzických a právnických osob, což přímo vyplývá z ustanovení § 227 odst. 1 věty první ObchZ, kde je stanoveno, že členy družstva mohou být fyzické a právnické osoby, a odvozeně z ustanovení § 221 odst. 4 ObchZ, který předepisuje, že družstvo musí mít nejméně pět členů, což neplatí, jsou-li jeho členy alespoň dvě právnické osoby. Stávající právní úprava nevylučuje, aby se členem družstva, založeného podle českého práva, stala i zahraniční osoba. Zákon nebo statuty družstva mohou stanovit určité omezení, co se osob týká.

Družstvo, jak z jeho zákonné definice vyplývá, může být založeno za účelem podnikání, tak i za jiným než podnikatelským účelem. Podnikání definuje ustanovení § 2 odst. 1 ObchZ jako „*soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem na vlastní zodpovědnost za účelem dosažení zisku*“. Družstvo se vždy obligatorně zapisuje do obchodního rejstříku [§ 34 odst. 1 písm. a) ObchZ], z čehož vyplývá, že je ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ podnikatelem. Družstvo bude v důsledku této legislativní konstrukce považováno za podnikatele vždy, bez ohledu na skutečnost, zda podnikatelskou činnost vůbec vykonává či nikoliv. Taková právní úprava tak dává vzniknout tzv. fiktivním subjektům, označovaným za podnikatele pouze podle právní formy.² S povinností zápisu družstva do obchodního rejstříku také souvisí povinnost družstev být označeno obchodní firmou, přičemž součástí této obchodní firmy vždy

---

² Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 10.

musí být dodatek „družstvo“ (§ 9 odst. 2 ObchZ, § 221 odst. 3 ObchZ). Nepřipouští se žádné zkrácení tohoto označení, jak je to obvyklé např. u akciových společností nebo společností s ručením omezeným. Pod firmou je poté družstvo povinno činit veškeré právní úkony a vystupovat v obchodním styku ve vztahu k třetím osobám. V opačném případě by se dopustilo spáchání přestupku podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích v platném znění.

V aplikační praxi mohou vznikat s výkladem definice družstva problémy, neboť tato je v některých aspektech matoucí a zavádějící. Je tomu tak zejména v případě výkladu části týkající se účelu založení družstva. Družstvo lze založit jednak za účelem výkonu podnikatelských, tak i nepodnikatelských aktivit. Ovšem není zde zřejmá skutečnost, zda mohou být družstva založena za účelem výkonu podnikatelských a nepodnikatelských aktivit současně. Gramatickým výkladem textu zákona, kde je použito spojky „nebo“, bychom mohli dospět k závěru, že tomu tak být nemůže. Avšak odborná veřejnost se kloní k názoru, že připustit současný výkon podnikatelských a nepodnikatelských aktivit lze.³ S tímto závěrem koresponduje i současná soudní praxe, kdy Nejvyšší správní soud ČR v odůvodnění svého rozsudku ze dne 29.4.2008 uvedl, že: *„Spojce "nebo" v citovaném ustanovení nepředchází čárka, je tedy užita ve významu slučovacím a ustanovení je nutno vykládat tak, že družstvo může být založeno jen za účelem podnikání, může být založeno jen za účelem uspokojování potřeb svých členů, ale také může být založeno za účelem podnikání a současně i za účelem uspokojování potřeb svých členů.“*⁴

Podle současné právní úpravy mohou být družstva nepodnikatelského charakteru zakládána pouze za účelem poskytování podpory a uspokojování potřeb svých členů. Činnost takového družstva tak musí směřovat k podpoře hospodaření nebo jiných aktivit pouze členů, nikoliv k podpoře obecně prospěšných aktivit nebo aktivit třetích osob - nečlenů. Z tohoto plyne, že dle stavu de lege lata nelze zřídit tzv. sociální družstva, tj. taková která by svůj zisk z činnosti využívala ve prospěch například zdravotně znevýhodněných nebo sociálně vyloučených osob. Do nového zákona o obchodních

---

³ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, s. 43.

⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29.4.2008, sp.zn. 8 Afs 125/2006-75.

společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“) byl v důsledku trendu evropských zemí o rozvoj a podporu tzv. sociální ekonomiky institut sociálního družstva zaveden. Má doplnit činnosti různých charitativních a humanitárních organizací (nadace, nadační fondy, sdružení apod.) též o družstevní formu, jako je tomu v řadě okolních zemí, zejména např. ve Španělsku, Itálii, Portugalsku.

A konečně, družstvo je vždy právnickou osobou (§ 222 odst. 1 ObchZ). Okamžikem svého vzniku, tedy zápisem do obchodního rejstříku, se stává plně způsobilým subjektem práv a povinností a nabývá plné způsobilosti k právním i protiprávním úkonům. Odpovědnost družstva je upravena, tak že dle ustanovení § 222 odst. 1, věta druhá ObchZ odpovídá družstvo za porušení svých závazků celým svým majetkem. Oproti tomu členové za závazky družstva neručí (§ 222 odst. 2 ObchZ). Tímto je dána majetková samostatnost družstva a striktní oddělenost majetku družstva od majetku jejich členů. Družstvo je pojímáno jako plně způsobilým subjektem odpovědnosti, což neplatilo vždy bezvýjimečně, neboť právnické osoby nebyly do nedávné doby trestně odpovědné. Avšak již tomu tak není, neboť s účinností od 1.1.2012 došlo v českém trestním právu k podstatné změně v nahlížení toho, kdo všechno může být pachatelem trestného činu. Zákonem č. 418/2001 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v platném znění tak bylo upuštěno od uplatňování výlučně principu individuální odpovědnosti fyzických osob a nově tak mohou být trestně stíhány i právnické osoby, družstva nevyjímaje.

Družstevnictví je postaveno na určitých nadčasových principech, které se promítají i do současné právní úpravy a proto považují za nezbytné alespoň některé z nich zde zmínit.

Prvním z takových principů je princip dobrovolnosti členství. Tento princip má dvě roviny tedy, že nelze nikoho nutit, aby se stal členem družstva, a dále není možné někoho nutit, aby členem družstva zůstal proti své vůli. Dalším je princip kolektivismu. Tento princip vyjadřuje, že družstvo je vždy kolektivem neuzavřeného počtu členů, což ve své podstatě vylučuje možnost existence družstva jednočlenného. Významným rysem družstev je princip družstevní demokracie. Tento princip je vyjádřením skutečnosti, že v družstvu se rozhoduje na členské schůzi většinou hlasů počítanou nikoliv podle výše jejich vkladů, ale podle hlav. Většina hlasů tedy rozhoduje a menšina

je povinná se tomuto rozhodnutí podřídit (při zachování možnosti domáhat se v případě porušení práv nápravy soudní cestou). Čtvrtým principem je princip rovnosti členů. Stanoveno je, že každý člen má stejná práva a povinnosti, pokud zákon nebo stanovy neurčí jinak.

Stejně tak jak obchodní zákoník rozlišuje jednotlivé typy obchodních společností, lze rozeznat i jednotlivé typy družstev. Ovšem základním rozdílem tu je, že zatímco jednotlivé formy obchodních společností jsou v obchodním zákoníku samostatně upraveny, u družstev existuje pro jednotlivé jejich druhy pouze jediná společná úprava pro všechny druhy družstev.⁵ Určitou výjimkou zde tvoří pouze družstva bytová.

Družstva lze dělit na níže popsané kategorie. Takové dělení ovšem není zcela uzavřené a definitivní, neboť praxe jich v důsledku rozmanitosti života ukazuje více, než lze schematicky popsat.

První kategorii tvoří družstva zemědělská. Jedná se o družstva výlučně nebo převážně podnikatelská, většinou transformovaná z bývalých JZD.

Převážně podnikatelské povahy jsou družstva výrobní. Specifickým poddruhem družstva výrobního jsou družstva invalidů, která jsou zaměřena zejména na zaměstnávání zdravotně postižených osob a na jejich integraci do společnosti.

Třetím typem jsou družstva spotřební a zvláštním čtvrtým druhem družstev jsou pak družstevní záložny. Družstevní záložny neboli tzv. spořitelny a úvěrní družstva mají zvláštní samostatnou právní úpravu obsaženou v zákoně č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech v platném znění. Koncipovány jsou zde jako družstva, která pro podporu hospodaření svých členů provozují převážně finanční činnost a která poskytují další služby pro uspokojování potřeb svých členů.

Posledním a neméně významným typem družstev jsou družstva bytová. Pojmově jde o družstva nepodnikatelského charakteru, byť jistá doplňková výdělečná činnost není vyloučena.

---

⁵ Oehm, J.: Několik kritických poznámek k právní úpravě bytových družstev. AUC Iuridica. 1998, č. 2, s. 72.

2.1.2. Pojem bytové družstvo

Právní úprava bytových družstev je obsažena nejen v obchodním zákoníku, ale také v zákoníku občanském a v zákoně č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů v platném znění. Ačkoli je dle ustanovení § 1 odst. 2 ObchZ občanský zákoník vůči obchodnímu zákoníku předpisem obecným, ustanovení občanského zákoníku týkající se členství v bytovém družstvu mají povahu úpravy speciální.

Definici pojmu obsahuje ustanovení § 221 odst. 2 ObchZ, kdy jsou bytovými družstvy označena taková družstva, která zajišťují bytové potřeby svých členů. Tato definice bytových družstev byla do obchodního zákoníku začleněna zákonem č. 370/2000 Sb., tedy poměrně v pozdější době, a to v souvislosti s potřebou jiných právních předpisů, jež spojovaly některé účinky výslovně pouze a jen s bytovými družstvy.

Definice bytového družstva je poněkud vágní a neúplná. Nevyplývá z ní, zda by tato činnost měla být výlučným nebo hlavním předmětem činnosti družstva nebo zda snad musí tuto činnost družstvo skutečně vykonávat, či nikoliv aj. Na to vše hledala odpověď až soudní praxe. Bližší vymezení pojmu bytového družstva nám tak poskytl Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 29.7.1999, kdy stanovil, že cituji: *„Bytovým družstvem je každé družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, a to zejména tím, že svým členům pronajímá nebo jiným způsobem dává do užívání byty nebo jiné místnosti, nebytové prostory. Bytovým družstvem je nejen družstvo, které má zajišťování bytových potřeb uvedeno ve svém předmětu podnikání (činnosti), ale i takové družstvo, jež bytové potřeby svých členů skutečně zajišťuje.“*⁶ V tomto konkrétním případě řešil Nejvyšší soud situaci, při které obce odmítaly při převodu vlastnictví k bytovým domům uzavírat smlouvy o převodu bytů do vlastnictví konkrétních osob (nájemníků) v bytech předmětných domů a požadovaly, aby nájemníci založili družstvo, se kterým obec již bude ochotna uzavřít smlouvu o prodeji domu. Tímto rozhodnutím však soudní praxe ve vymezení pojmu bytového družstva nekončí.

---

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.1999, sp.zn. 21 Cdo 327/99, publ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 12/2001.

Dne 30.6.2010 vydal Nejvyšší soud ČR další rozhodnutí, ve kterém pojem bytového družstva definoval oproti dosavadnímu stavu o něco šířeji. Za bytové družstvo zde Nejvyšší soud ČR označil i takové družstvo, které fakticky nezajišťuje bytové potřeby svých členů (např. proto, že k tomu dosud nevlastní potřebnou nemovitost), avšak za bytové družstvo bude přesto považováno, a to za podmínky, že členové družstva projeví ve stanovách vůli založit bytové družstvo, čímž vyjádřili svou vůli, aby družstvo bylo vázáno i úpravou vztahující se pouze na bytová družstva.⁷

2.1.3 Pojem evropská družstevní společnost

Nelze zde pro úplnost opomenout uvedení odkazu na existenci právní úpravy evropské družstevní společnosti, včetně definice pojmu.

Již krátce po vzniku Evropského společenství vznikla, pod vlivem dlouholeté tradice družstevnictví v evropských zemích, myšlenka na vytvoření právního rámce pro existenci družstva na evropské úrovni. Koncepce právní úpravy družstva evropského, resp. nadnárodního charakteru prošla dlouholetým procesem projednávání a dohadování na úrovni evropských orgánů. Výsledkem bylo přijetí nařízením Rady ES č. 1435/2003, o statutu evropské družstevní společnosti⁸ ze dne 22.7. 2003, uveřejněného v Úředním věstníku Evropské unie L 207 ze dne 18.8. 2003, kde byla konečná podoba evropské družstevní společnosti zakotvena. Následně byla přijata nařízení navazující směrnice směrnice Rady ES č. 2003/72, upravující zapojení zaměstnanců do záležitostí evropské družstevní společnosti.

Evropská družstevní společnost je druhem přeshraniční obchodní korporace (současně s evropským hospodářským zájmovým sdružením a evropskou společností) zřízené v rámci jednotné regulace evropskou právní úpravou a na to navazující národní úpravou. I když má nařízení povahu přímo aplikovatelného právního aktu, což

---

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2010, sp.zn. 29 Cdo 2004/2009-320.

⁸ Někteří autoři používají pro označení uvedeného nařízení označení „Stanovy Evropského družstva“ (např. Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva, C.H.Beck:Praha, 2009, s. 140). Shodně s T. Dvořákem (Družstevní právo. 3. vydání, C.H.Beck:Praha, 2006, s. 275) mám za to, že je nezbytné rozlišovat pojmy Stanovy evropské družstevní společnosti, což je konkrétní vnitřní dokument jednotlivé evropské družstevní společnosti, a Statut evropské družstevní společnosti, což je nařízení Rady EU.

znamená, že není třeba jeho implementace do právních řádů jednotlivých států pomocí zvláštních předpisů, nařízení samotné stanovilo předpoklad pro nezbytnost úpravy některých otázek předpisy jednotlivých států. Nařízení tak v rozsahu jím stanoveném bylo u nás provedeno zákonem č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ze dne 23.5.2006.

Evropská družstevní společnost je pojímána jako právnická osoba s variabilním kapitálem a otevřeným počtem členů, kdy členové zpravidla za závazky družstva omezeně ručí.⁹

2.2 Pojem členství, člen a členský podíl

Před samotným výkladem o převodu členských práv a povinností je zde potřeba pro bližší pochopení vztahu družstva a jeho člena definovat pojem členství a členského podílu. Obchodní zákoník, a i další právní předpisy družstev se týkající, jsou dosti terminologicky nejednotné.

Obchodní zákoník tak například užívá v ustanovení § 229 ObchZ pojmu „převod členských práv a povinností“, zatímco v ustanovení § 230 ObchZ mluví o „převodu práv a povinností spojených s členstvím“ nebo jinak je tomu v ustanovení § 226 odst. 1 ObchZ, kde se hovoří jak o „členském podílu“, tak o „členském vkladu“. Je tedy potřeba vyjasnit si tyto pojmy a jejich jednotlivé vztahy.

Členství je základním pojmem označující vztah člena a družstva. Obchodní zákoník obsahuje jen rámcovou úpravu členství, podrobnější úpravu ponechává na stanovách družstev, zejména co se předpokladů vzniku členství týká.

Členský vztah je základním vztahem k družstvu, ne však jediným.¹⁰ Avšak na jeho základě a v jeho rámci vznikají a existují prakticky všechny ostatní družstevní vztahy. Na rozdíl od obchodních společností (zejména akciových) bývá členský vztah k družstvu charakterizován jako aktivní, tj. takový vztah, který předpokládá určitou

---

⁹ Pelikánová, I. Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 276.

¹⁰ Např. u bytových družstev má člen bytového družstva vedle členského vztahu zásadně ještě vztah nájemní.

aktivitu člena ve vztahu k družstvu.¹¹

Vztahy člena k družstvu a i vztahy členů družstva navzájem jsou absolutně obchodně závazkovými vztahy, bez ohledu na skutečnost, že členové nemají obvykle postavení podnikatelů [§ 261 odst. 3 písm. b) ObchZ].

Obsahem členského vztahu jsou práva a povinnosti, které na základě tohoto vztahu vznikají. Tato práva a povinnosti označujeme jako členská práva a členské povinnosti. Pokud tedy ustanovení § 230 ObchZ používá práva a povinnosti spojené s členstvím, lze mít za to, že se v tomto případě jedná o synonymum.

Členství v družstvu obchodní zákoník ani statuty na základě něho přijaté neumožňují bez určité majetkové účasti člena v družstvu. Na otázku, zda se mohou majetkově podílet na podnikání nebo jiné činnosti družstva jen jeho členové nebo zda je přípustné, aby se také majetkově podíleli i třetí osoby (nečlenové), existují různé názory. Tomáš Dvořák považuje jako právně přípustnou majetkovou účast v družstvu pouze jeho členů. Odvolává se na podporu svého závěru na ustanovení § 226 odst. 1 písm. d) ObchZ, kde zákon hovoří pouze o „členských vkladech“ a o „členském podílu“, současně jako je tomu v ustanovení § 223 odst. 4 ObchZ, kde se mluví pouze o členech.¹² Oproti tomu Josef Holejšovský je zastáncem přípustnosti majetkové účasti i nečlenů na podnikání a jiné činnosti družstva. Poukazuje tak na skutečnost, že obchodní zákoník účast třetích osob na činnosti družstva výslovně nezakazuje, a proto s odvoláním na článek 2 odst. 3 LPS, lze za existence výslovného zmocnění stanov, takovou účast připustit.¹³

Členem družstva může být každá fyzická nebo právnická osoba, pokud zákon nestanoví jinak (§ 227 odst. 1 ObchZ). Právní úprava nevylučuje, aby se členem družstva, založeného podle českých právních předpisů, stala i zahraniční osoba.

Obchodní zákoník upravuje pouze základní otázky členství, jeho vzniku a zániku a podrobnější úpravu přenechává stanovám. Statuty tak dále mohou určit, že členy

---

¹¹ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 128.

¹² Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 63.

¹³ Viz. k tomu Holejšovský, J. in Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 119.

družstva mohou být pouze fyzické osoby nebo pouze právnické osoby, nebo oboje nebo mohou dále vznik členství podmínit i jinými skutečnostmi jako např. pracovním vztahem k družstvu, věkem apod.¹⁴ Často se lze v praxi setkat s omezením státním občanstvím ČR. Státní příslušníci členských států Evropské unie, kteří se zdržují na území jiného členského státu za účelem uvedeným ve Smlouvě o založení ES a kteří tam zejména hledají či vykonávají samostatnou nebo nesamostatnou výdělečnou činnost, anebo se zde připojují ke svému manželovi nebo k jiným rodinným příslušníkům, nesmějí být diskriminováni, což lze vztáhnout i na podmínky vzniku členství obecně. Družstva si tak v zásadě mohou stanovit jakékoliv podmínky vzniku členství, pokud tyto nebudou mít pro nějakou skupinu osob diskriminační charakter.¹⁵ Právní úprava neomezuje okruh osob, které mohou být nájemci bytu ani z hledisek státoobčanských apod. Proto je jakékoli omezení ve stanovách porušením čl. 1 Listiny základních práv a svobod a tedy neplatné dle § 39 občanského zákoníku.¹⁶ Ostatně za riskantní je považováno jakékoli omezení členství, zejména s ohledem na dědické řízení.¹⁷

V této souvislosti se mezi odbornou veřejností vedou spory o tom, zda se může stát členem družstva stát. Trutnová¹⁸ tuto možnost odmítá s odkazem na § 30 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, neboť dle tohoto ustanovení se stát nemůže zúčastnit založení družstva, ani do něj vstoupit anebo členství v něm nabýt převodem. Oproti tomu Krček¹⁹ vychází z argumentu "a contrario", tj. že jinými způsoby než založením, vstupem, převodem či zřízením účast státu v družstvu vzniknout může, tedy i děděním dle závěti či nabytím dědictví na základě § 462 občanského zákoníku.

---

¹⁴ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, s. 181.

¹⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 408.

¹⁶ Dvořák, T. Tři poznámky ke třem článkům. Ad Notam, 2005, č. 5 s. 172 an.

¹⁷ Beránek, V. Poznámka k členství v bytovém družstvu. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 140

¹⁸ Trutnová, J. Členský podíl jako odúmrť státu. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 119

¹⁹ Krček, J. Družstevní byt v řízení o dědictví a odúmrť. Ad Notam, 2004, č. 5, s. 121

Ve prospěch argumentů pro možný vznik členství státu v družstvu se vyslovila i současná judikatura. Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že zůstavitelovo členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu přechází nejen na dědice, ale na každého, komu podle výsledků dědického řízení připadl členský podíl v družstvu. A tak vzhledem k tomu, že stát má při odúmrti stejné právní postavení jako dědic, přechází členství a nájem družstevního bytu zůstavitele na stát.²⁰ Pauldura k tomu rozhodnutí Nejvyššího soudu ve svém článku uvádí, že takovému závěru se lze přiklonit pouze v případě, pokud by stanovy družstva účast právnické osoby v družstvu nevylučovaly. Tak za situace, kdy by účast státu v družstvu byla vyloučena, stal by se stát pouze pasivním držitelem členského podílu, neboť by se nemohl stát členem družstva ani nájemcem družstevního bytu.²¹

Členský vztah člena k družstvu lze vyjádřit pomocí členského podílu. K definici členského podílu je pak možné použít ustanovení § 61 odst. 1, věty první ObchZ, které stanoví, že „*podíl představuje účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti*“.

Z hlediska právní povahy je členský podíl třeba chápat jako předmět právních vztahů. Nejde ale o předmět hmotné povahy, ale o nehmotný statek, který je možné zahrnout ve smyslu ustanovení § 118 odst. 1 ObčZ pod tzv. jinou majetkovou hodnotu. Jako takový je předmětem převoditelným, ne však vždy neomezeně.²²

Ve smyslu uvedené definice je obsah pojmu členského podílu právní teorií blíže vymezen pomocí jeho dvou aspektů, a to stránky kvantitativní a stránky kvalitativní.²³

Kvantitativní stránka členského podílu je tak vyjádřením majetkové účasti člena na družstvu. Podle současné právní úpravy není členství v družstvu bez majetkové účasti možné. Nelze ovšem tento podíl ztotožňovat s podílem na majetku družstva. Člen tu, jak je někdy špatně chápáno, není spolumajitelem družstva, ale pouze na něm má majetkovou účast. Družstvo je vždy samostatným subjektem práv a povinností, což se

---

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2009, sp. Zn. 21 Cdo 4498/2008, publikovaný v Ad notam, 2010, č. 2., s. 20 – 23.

²¹ Pauldura, L.: K odúmrti členského podílu v bytovém družstvu. Právní revue, 2011, č. 8, s. 288.

²² K tomu viz ustanovení § 230 ObchZ, § 229 ObchZ, § 4odst. 2 DrZál.

²³ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 63.

projevuje i v jeho striktním oddělení majetku od majetku jeho členů.

Kvalitativní stránku členského podílu na druhou stranu tvoří komplex práv a povinností, tvořících obsah členství každého člena družstva. Je třeba zdůraznit, že tento komplex práv a povinností nelze chápat pouze jako soubor jednotlivých práv a jednotlivých povinností, ale jako pevně, nerozlučně spojený jednotlivý soubor, jež jako takový tvoří konkrétní předmět právních vztahů.²⁴ Rozdělení a určení obsahu jednotlivých práv a povinností je věnována následující kapitola této práce.

Z pohledu člena a jeho postavení v družstvu je samozřejmě podstatnější kvalitativní stránka členského podílu, než jeho stránka kvantitativní. Důležitější, než teoretická hodnota, či cena členského podílu, je totiž pro člena možnost v družstvu uplatnit svá práva, tj. účastnit se na rozhodování v družstvu a nenechat se tak přehlasovat ostatními členy.

Každý člen může mít v družstvu pouze jeden podíl (§ 61 odst. 1, věta druhá ObchZ). Právní úprava družstev tak stojí na principu individuálního členství každé fyzické nebo právnické osoby. Výjimku zde tvoří právě družstva bytová, kdy ustanovení § 700 odst. 3 ObčZ umožňuje vznik společného členství mezi manželi. Společné členství u jiných osob zákon nepřipouští.

Pojem členství a členského podílu je často v praxi směřován, ovšem je mezi nimi dosti podstatný rozdíl. Ten se nejvíce projevuje při převodu a přechodu členského podílu, kdy členství se nepřevádí ani nepřechází na jiného, ale u nabyvatele členského podílu nově vzniká.

2.3 Pojem členská práva a povinnosti

2.3.1 Členská práva a povinnosti obecně

Jak bylo již uvedeno, členská práva a povinnosti tvoří obsah každého členského vztahu, tedy obsah samotného členství. Jelikož se tato práce zaměřuje na problematiku převodu členských práv a povinností, je tu na místě potřeba tyto práva a povinnosti

---

²⁴ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 65.

řádně vymezit, konkretizovat.

Obchodní zákoník pojímá právní úpravu členských práv a povinností u družstev odlišně než je tomu u obchodních společností. Jednotlivá práva a povinnosti u obchodních společností jsou ve výčtu upraveny v samostatné části obchodního zákoníku, zatímco v rámci právní úpravy družstev je třeba konkrétní členská práva a povinnosti odvozovat z jednotlivých rozptýlených ustanovení vlastní úpravy družstev. Tento přístup je tak možno připisovat snaze o co možná nejširší prostor pro vlastní úpravu jednotlivých členských práv a povinností v rámci stanov konkrétních družstev. Je to odrazem široké dispozitivnosti celé právní úpravy družstev se týkající.²⁵

V právní praxi se můžeme setkat se značnou variabilitou jednotlivých členských práv a povinností, zde se ovšem pokusím, i s ohledem na omezení rozsahu této práce, alespoň o jejich základní členění a konkretizaci jejich obsahu.

Ve své odborné publikaci František Helešic²⁶ dělí členská práva a povinnosti dle jejich povahy na soubory práv a povinností, které jsou spojeny s povahou družstva jako takového a na soubory práv a povinností spojených s předmětem činnosti družstva. První skupina práv a povinností může být dále dělena na práva a povinnosti vyplývající jednak z osobní účasti členů na činnosti družstva, jednak z majetkového zajištění jeho činnosti a nebo z účasti na rozhodování o záležitostech družstva. Naproti tomu s předmětem činnosti družstva je spojena celá škála práv a povinností, jež jsou založena předpisy družstevního práva, načež jejich další právní úprava spadá do jiných právních předpisů v závislosti na předmětu dané činnosti (např. ve výrobních družstvech právem pracovním apod.)²⁷

Naproti tomu Tomáš Dvořák²⁸ dělí členská práva a povinnosti do tří základních skupin na práva základní (hlavní), práva doplňková (vedlejší) a práva minoritní (menšinová). Mezi základní práva řadí právo hlasovací a kontrolní, právo účasti na

---

²⁵ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 208.

²⁶ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 141.

²⁷ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 141.

²⁸ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 72.

činnosti družstva a s tím spojené právo podílet se na právech, výhodách a plněních poskytovaných družstvem členům a právo na vypořádací podíl, zatímco základními povinnostmi jsou povinnost vkladová, uhrazovací a povinnost podrobit se usnesení členské schůze. Doplnkovými právy a povinnostmi jsou např. právo na dispozice s členským podílem, právo domáhat se u soudu nároků dle ustanovení § 242 a 243a ObchZ a povinnost oznámení všech relevantních změn družstvu aj. Vedle toho jsou minoritními právy např. právo požadovat svolání členské schůze nebo zařazení určitého bodu na program jednání.

Členská práva a povinnosti mohou být v neposlední řadě dělena dle své povahy na práva a povinnosti majetkové nebo nemajetkové.²⁹ Právem majetkové povahy je právo na podíl na zisku. I když tvorba a následné rozdělení zisku není pro družstvo podstatou vlastní, platná právní úprava toto právo členům zaručuje (viz § 236 ObchZ). Majetková práva tak budou na rozdíl obchodních společností spíše odrazem účasti člena na úsporách, službách nebo činnosti družstva, než vyjádřením podílu na zisku. Nelze opomenout, že významnější je v důsledku zvláštností družstva nemajetková složka členství, která se projevuje v možnosti práva účasti na rozhodování družstva, kdy vůle družstva není tvořena dle velikosti členského vkladu, majetkové účasti člena, ale dle počtu hlav.

2.3.1.1 Členská práva

Jedním z významných základních členských práv je právo účasti člena na řízení družstva, tedy právo hlasovací a kontrolní. Jeho výrazem je skutečnost, že členové každého družstva mají právo (nikoli povinnost) podílet se na správě záležitostí „svého“ družstva. Toto právo se uskutečňuje prostřednictvím účasti člena na členské schůzi a jeho základním projevem je tedy právo člena účastnit se členské schůze, rozhodovat na ní, podávat návrhy a připomínky k činnosti družstva a k práci jeho orgánů a právo volit a být volen do orgánů družstva. Tato účast člena na rozhodování o záležitostech družstva má být zásadně rovná, což odpovídá principu družstevní demokracie a rovnosti

---

²⁹ Pelikánová, I., Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 497.

členů. Avšak mnohá družstva se začala od tohoto principu rovnosti více či méně odchýlovat, a to když připustila různou výši majetkové účasti svých členů a pak ji začala zohledňovat při hlasování v podobě různé váhy hlasů podle velikosti podílů.³⁰ S právem účasti na správě záležitostí družstva úzce souvisí právo každého člena na informace, jehož základním projevem je povinnost orgánů družstva poskytovat pravidelné zprávy o hospodaření družstva.

Dalším právem člena družstva je právo osobní účasti člena na činnosti družstva. Formulováno bývá v normách družstevního práva nebo přímo ve stanovách. Podoba konkrétního vztahu a jeho jednotlivých práv a povinností bude vždy určena povahou předmětu činnosti družstva.³¹ Obsahem tohoto práva je právo, a zároveň povinnost, osobně se podílet na činnosti družstva. Jeho konkrétním projevem např. u bytového družstva je právo na bydlení v družstevním bytě. Zvláštností je tu jednota členského práva a povinnosti, a to v tom smyslu, že pokud člen má právo v družstvu pracovat, tvoří to současně jeho povinnost a její neplnění by tak představovalo porušení družstevní kázně.³²

Právo účasti na plnění a výhodách poskytovaných družstvem členům je dalším ze souboru členských práv. Toto právo ve své podstatě vyjadřuje zvláštní charakter družstva, který jej odlišuje od obchodních společností, a to v tom smyslu, že družstvo nemusí být vždy prvotně vytvořeno za účelem podnikání, nýbrž hlavním cílem jeho členů může být dosažení jiných společenských cílů. Zde je nejlepším příkladem družstvo bytové, kde nájemci hradí pouze ekonomicky oprávněné náklady na bydlení a za to jsou povinni se starat o údržbu domu.³³

Dalším neméně významným právem je právo na vypořádací podíl. Nárok na vypořádací podíl vzniká členovi v souvislosti se zánikem členství v družstvu nebo v

---

³⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 838.

³¹ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 144.

³² Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 144.

³³ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 72.

důsledku zániku družstva samotného. Do této doby je jakákoliv majetková účast člena v družstvu, mající podobu základního členského vkladu nebo i dalšího členského vkladu, majetkem družstva. Tedy teprve okamžikem zániku členství v družstvu nebo zánikem družstva samého vzniká bývalému členovi, popř. jeho právnímu nástupci, nárok na vypořádání jeho majetkové účasti. A nejdříve k tomuto okamžiku vzniká bývalému členovi (jeho právnímu nástupci) pohledávka za družstvem. Zákon nám tak dává dva důvody vzniku nároku člena na určitý majetkový podíl, zvaný vypořádací.

Vznik nároku na vypořádací podíl v důsledcích zániku členství v družstvu upravuje ustanovení § 233 odst. 1 ObchZ. Podle tohoto ustanovení má dosavadní člen nárok na vypořádací podíl při zániku členství za trvání družstva. Právo na vypořádací podíl člena založené ustanovením § 233 odst. 1 ObchZ nelze stanovami vyloučit pro kogentnost této úpravy. Družstvo tedy nárok člena na vypořádací podíl nemůže odepřít, případně ani jej posunout na dobu pozdější.³⁴

Způsob určení vypořádacího podílu je stanoven v § 233 odst. 2 a odst. 3 ObchZ. Podíl se určí poměrem splaceného členského vkladu dosavadního člena násobeného počtem ukončených roků jeho členství k souhrnu splacených členských vkladů všech členů násobený ukončenými roky jejich členství. Při jeho stanovení se vychází ze stavu vlastního kapitálu družstva zjištěného účetní závěrkou za rok, v němž členství zaniklo. Pro výši vypořádacího podílu je tedy rozhodným délka členství a aktuální majetkový stav družstva.

Aplikace právní úpravy určení vypořádacího podílu provází v praxi řada výkladových nesnází. Prvním z nich je otázka, zda rok členství je obchodním zákoníkem pojímán jako kalendářní rok nebo jako časové období jednoho roku, počítané od určitého dne do dne stejně označeného v následujícím roce. V interpretaci tohoto ustanovení se odborná veřejnost názorově rozchází.

Zatímco Milan Pekárek³⁵ a Ivana Štenglová³⁶ zastávají názor, že rokem členství

---

³⁴ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 188.

³⁵ Pekárek, M.: Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 1999, s. 125.

se míní počet ukončených roků členství, tedy nikoliv kalendářních roků, Irena Pelikánová³⁷ ve svém komentáři naopak vykládá toto ustanovení dle jeho systematického zařazení tak, že se jedná o roky kalendářní a započítává přitom jak rok, kdy členství vzniklo, tak také rok, kdy členství zaniklo.

Mám za to, že i když se může jevit být výhodnější pro člena výpočet výše vypořádacího podílu pomocí kalendářního roku (pokud bychom vzali za odůvodněné započítání roku vzniku členství i jeho zániku), přiklonila bych se k interpretaci roku jako ročního časového úseku ukončeného členství. A to zejména z toho důvodu, že mám za to, že ustanovení § 233 odst. 2 ObchZ nelze systematicky zařadit k ustanovením upravujícím podíl člena na zisku. Za prvé zisk není pojmovým znakem družstva. Mohou existovat i zcela nezisková družstva. Současně se mi nezdá přiléhavou argumentace odkazem na ustanovení § 236 ObchZ, které přiznává členovi nárok na podíl ze zisku i za poměrnou část roku, neboť zákon výslovně při určení výše vypořádacího podílu hovoří o celém roce. Současně se v díle druhém hlavy druhé obchodního zákoníku se nacházejí nejen ustanovení týkající se přímo členství, ale například také ustanovení o nedělitelném fondu (§ 235) nebo rozdělení zisku v družstvu (§ 236), tedy ustanovení, jež s členstvím přímo nesouvisí, což systematické zařazení nepodporuje. Nelze tedy automaticky vycházet z toho, že pro vypořádací podíl platí stejný režim, jako pro podíl na zisku.

Dalším sporným místem je pak způsob výpočtu podílu člena, jehož členství trvalo méně než rok. Pokud bychom vycházeli striktně ze zákonné úpravy § 233 odst. 2 ObchZ, znamenalo by to, že u člena, jehož členství trvalo méně, než jeden rok, by se vypořádací podíl rovnal nule. Takový výklad je samozřejmě nepřipustný a mohli bychom ho považovat za v rozporu s ústavně zaručenou rovností před zákonem (čl. 1 LPS), neboť by vytvářel nerovnost mezi členy, jejichž členství trvalo kratší dobu, než jeden rok a mezi členy ostatními. Přípustná by tu byla dvě řešení. Prvním z nich by byla možnost využít dispozitivnosti dané úpravy a ve stanovách si věc upravit jinak. Což lze v praxi málo kdy předpokládat vzhledem k tomu, že stanovy si tvoří budoucí členové

---

³⁶ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 857.

³⁷ Pelikánová, I., Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 1201.

sami doma bez jakékoliv širší znalosti právních norem. Druhou možností by tak bylo, i když zřejmě stejně problematickou, uzavření dohody mezi bývalým členem a družstvem o výši vypořádacího podílu a v případě, že by konsenzu nebylo dosaženo, zbývala by tu již pouze možnost domáhat se nároku na vypořádací podíl cestou soudní.³⁸

Vypořádací podíl se uhrazuje v penězích, neurčuje-li zákon nebo stanovy něco jiného (§ 234 ObchZ). Zákon nebo stanovy tak mohou založit právo na vypořádání člena družstva spočívajícího ve věcném plnění. Bude tomu tak zejména v případech, kdy členský vklad spočíval zcela nebo zčásti v převodu vlastnického práva k nemovitosti družstvu. Obchodní zákoník tu nezakládá povinnost člena přijmout jako vypořádací podíl věcné plnění, ale dává mu pouze právo takové plnění po družstvu požadovat, čemuž bude odpovídat povinnost družstva takové plnění poskytnout.

Existence povinnosti k vrácení vložené nemovitosti však pro družstvo znamená značné omezení. Byť vložením nemovitosti přešlo na družstvo vlastnické právo k ní, nemůže družstvo s nemovitostí neomezeně nakládat. Podle Milana Pekárka³⁹ v důsledku této legislativní konstrukce, tak došlo k vytvoření zvláštního režimu vlastnictví, a to vlastnictví na dobu určitou. Vychází tak ze skutečnosti, že vlastnictví k věcem vloženým do družstva jako členský vklad člena je vázáno pouze na dobu členství člena, tedy na předem určitou dobu, což takové vlastnictví značnou měrou deformuje. Navíc tu vedle této povinnosti existuje další povinnost družstva, a to povinnost nakládat s vloženým majetkem tak, aby nedošlo ke zmaření možnosti jeho pozdějšího vrácení v důsledku žádosti člena družstva (§ 234 odst. 1 ObchZ). Obchodní zákoník tak zde zakládá odpovědnostní vztah družstva k vloženému majetku. Nedostatkem této právní úpravy je však to, že obchodní zákoník blíže nevymezuje předpoklady vzniku této odpovědnosti a nestanoví ani důsledky, které by měly družstvo postihnout.⁴⁰

---

³⁸ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 75.

³⁹ Pekárek, M.: Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 1999, s. 131.

⁴⁰ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 859.

Odlišná právní úprava je zvolena u zemědělské půdy. Vložil-li člen do družstva zemědělskou půdu, má nárok na její vrácení i v případě, pokud tak stanovy neurčují (§ 234 odst. 2 ObchZ).

V souladu s § 233 odst. 4 ObchZ je vypořádací podíl splatný uplynutím tří měsíců ode dne schválení účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo. Toto ustanovení má dispozitivní povahu, což znamená, že družstva si mohou ve stanovách upravit lhůtu splatnosti jinak. Taková právní úprava vedla v praxi často k problémům. Družstva tohoto ustanovení zneužívali a stanovili si nepřiměřeně dlouhé lhůty pro splatnost vypořádacího podílu. S tímto problémem se musela vypořádat soudní praxe. Pro příklad zde lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁴¹, který ve svém rozhodnutí dovodil, že v rozporu s dobrými mravy je i sedmiletá lhůta určená stanovami pro splatnost vypořádacího podílu. Rozhodovací praxí tak byly stanoveny meze délky lhůty splatnosti určené stanovami a pro případ stanovení nepřiměřené doby splatnosti je přípustným se dovolávat požadavku souladu lhůty s dobrými mravy, jako obecné náležitosti právního úkonu ve smyslu § 39 ObčZ.⁴²

Jak již bylo výše uvedeno, právo na vypořádací podíl bývalého člena vzniká vždy při zániku jeho členství v družstvu. Ovšem z tohoto pravidla existují výjimky. Jsou to případy, kdy členství člena družstva zaniká, avšak nevzniká mu vůbec nárok na vypořádací podíl nebo tento nárok vzniká, ale vyplácí se jiné osobě.

Prvním z uvedených případů je zánik členství převodem členských práv a povinností na jinou osobu.⁴³ Základní kapitál družstva se v takovém případě nemění, i když převod členských práv a povinností bývá často úplatným. Proto by se zdálo dosti absurdním, aby převodce dostal za svůj podíl zapláceno dvakrát, poprvé od družstva a podruhé od nabyvatele. Současně by nebylo přípustné, aby družstvo vyplatilo převodce a zároveň by tu nově existoval majetkový podíl nového nabyvatele k vypořádání. V důsledku těchto skutečností převodci, i když mu zaniká členství v družstvu, nárok na

---

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 16.11.2004, sp.zn. 29 Odo 433/2004, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 2/2008.

⁴² Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 857.

⁴³ Není zde relevantní, zda k převodu došlo na třetí osobu nebo na jiného člena družstva.

vypořádací podíl nevzniká.

Druhým z těchto případů je situace, kdy členství v družstvu zaniká v důsledku vydání exekučního příkazu k postižení členského podílu po nabytí právní moci usnesení o nařízení exekuce. Vypořádací podíl se tak nevyplácí bývalému členovi, ale pohledávka z práva na vypořádací podíl je postižena v rámci exekuce ve prospěch oprávněného. Bývalému členovi tu zaniká členství, avšak vypořádací podíl se vyplácí jiné osobě. Tolik tedy k základním právům členů družstva.

2.3.1.2 Členské povinnosti

Mezi základní členské povinnosti patří povinnost vkladová, uhrazovací a povinnost podrobit se usnesením členské schůze.

Jednou z nejdůležitějších povinností člena družstva je povinnost podílet se vlastním majetkem na majetku družstva. Splněním této povinnosti, tedy povinnosti vkladové neboli ilační, je základním předpokladem vzniku členství v družstvu. Obchodní zákoník upravuje tuto povinnost v ustanovení § 223 ObchZ. Majetková účast členů na majetku družstva může mít podobu základního členského vkladu (případně tzv. vstupního vkladu), dalšího členského vkladu a případně další majetkové účasti. Bližší podmínky stanoví stanovy družstva. Souhrn členských vkladů, k jejichž splacení se členové družstva zavázali, tvoří základní kapitál družstva.

Základní členský vklad musí být zaplacen uchazečem o členství před vznikem členství, a to v celé jeho výši. Není tomu tak, pokud stanovy obsahují úpravu tzv. vstupního vkladu. Vstupní vklad tvoří pouze dílčí část základního členského vkladu. Vstupní vklad musí být splacen před vznikem členství. Zbývajících část do základního vkladu člen družstvu po vzniku jeho členství postupně splácí způsobem stanoveným stanovami. Doba, do kdy může být základní členský vklad členem do jeho plné výše splacen, je zákonem omezená. Celou částku do základního vkladu musí člen splatit do tří let ode dne vzniku členství, není-li ve stanovách stanovena lhůta kratší. V každém případě musí být před vznikem členství družstvu uchazečem zaplacen, buď celý základní vklad, nebo popřípadě jeho část (vstupní vklad). V opačném případě by

členství v družstvu nevzniklo.

Zvýšení podílu člena na majetku družstva prostřednictvím tzv. dalšího členského vkladu je možné jen tehdy, pokud to stanovy připouštějí a pokud člen takový závazek převezme. Je otázkou, zda převzetí závazku zaplatit další členský vklad je možné prostým usnesením členské schůze. Irena Pelikánová⁴⁴ k tomuto ve svém komentáři uvádí, že v důsledku kusé úpravy to vyloučit nelze, ale domnívá se, že takové řešení bude přinejmenším problematické. Stanovy pro případ dalšího členského musí přesně upravit podmínky tohoto dalšího vkladu, lhůty splatnosti a další podrobnosti, týkající se tohoto vkladu. Obdobně je tomu tak i v případě další majetkové účasti člena na podnikání družstva, která také musí být přesně vymezena ve stanovách družstva. Pokud by ve stanovách upravena nebyla, je stanovení povinnosti k úhradě další majetkové účasti nepřijatelnou.

Plnění člena na členský vklad může mít podobu plnění peněžitého i nepeněžitého. V případě nepeněžitého vkladu je nezbytné jeho ocenění a určení tak jeho konkrétní výše. Za použití ustanovení § 59 ObchZ může být nepeněžitým vkladem jen majetek, jehož hospodářská hodnota je zjištělná a hospodářsky využitelná ve vztahu k předmětu činnosti družstva. Stanovení způsobu ocenění obchodní zákoník svěřuje stanovám nebo ho činí závislým na dohodě všech členů družstva, učiněné při založení družstva (§ 223 odst. 5 ObchZ). Zejména druhý způsob ocenění není příliš praktickým, neboť předpokládá souhlas celé členské základny.

Další významnou povinností člena družstva je tzv. povinnost uhrazovací. Obecně platí, že v souladu s § 222 odst. 2 ObchZ, členové za závazky družstva neručí. Tomu je třeba rozumět tak, že členové neručí za nesplnění povinností družstva vyplývajících z jednotlivých vztahů, do nichž družstvo při své činnosti vstupuje. Neznamena to ovšem, že členové nebudou povinni nést důsledky špatného hospodaření „svého“ družstva. V důsledku toho je v ustanovení § 222 odst. 2 věty druhé ObchZ zakotvena možnost rozhodnutím členské schůze, pokud to stanovy připouštějí, určit uhrazovací povinnost členům přesahující členský vklad ke krytí ztrát družstva. Tato povinnost může být stanovena pro všechny členy družstva nebo pouze některým z nich. Stanovení uhrazovací povinnosti pouze některým členům se mi jeví dosti

---

⁴⁴ Pelikánová, I., Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 1157.

problematickým, neboť narušuje jeden ze základních družstevních principů, a to princip rovnosti členů. Dle mého názoru lze tuto nerovnost tolerovat pouze v případě poskytnutí tomu odpovídajících výhod, jinak mám za to, že takový postup by měl diskriminační charakter a mohlo by se jednat o zneužití práva ve smyslu § 265 ObchZ nebo o úkon, jež by mohl být brán jako učiněný v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 ObčZ. Rozhodnutím členské schůze o stanovení uhrazovací povinnosti členů se tak vytváří vztah mezi členem a družstvem.⁴⁵ Tento vztah se nijak nedotýká vztahů družstva navenek. Není tak přípustné, aby se plnění z této povinnosti dovolával kdokoliv jiný, než samotné družstvo. S účinností od 1.1.2001 byl zákonem stanoven limit pro výši uhrazovací povinnosti, kdy ta nesmí přesáhnout trojnásobek členského vkladu (§ 222 odst. 2, věta poslední ObchZ). Otázkou tu může být, zda lze po členovi, který již jednou splnil uhrazovací povinnost do její maximální výše, oprávněně požadovat splnění další uhrazovací povinnosti, pokud družstvu znovu vznikne ztráta. Tomáš Dvořák⁴⁶ k tomuto ve své publikaci uvedl, že „... lze však - v zájmu ochrany práv členů družstev – soudit, že nelze člena donucovat k dalšímu plnění, pokud již za trvání svého členství v družstvu přispěl družstvu až do výše trojnásobku jeho členského vkladu.“

---

⁴⁵ Pelikánová, I. Černá, S. Obchodní právo. 2. díl., Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 1150.

⁴⁶ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 83 – 84.

3. Převod členských práv a povinností v družstvu

3.1 Převod členských práv a povinností obecně

Převod členských práv a povinností neboli převod členského podílu⁴⁷ je jedním ze zákonem stanovených způsobů vzniku členství v družstvu. Obchodní zákoník právní problematiku převodu členských práv a povinností upravuje v ustanoveních § 229 a 230 ObchZ. Tato ustanovení o převodu se ovšem nevztahují na družstevní záložnu, kde je členství nepřevoditelné (§ 4 odst. 2 DrZál).

Jak již ze samotného názvu vyplývá, předmětem převodu jsou členská práva a povinnosti. Jsou to ty práva a povinnosti, které vznikají a realizují se na základě a v rámci členského vztahu a tvoří tak jeho obsah. Nelze mít ovšem za to, že lze převádět i jen jednotlivá práva nebo jednotlivé povinnosti. Koncepce vzájemné návaznosti členství a členských práv a povinností to neumožňuje. Předmětem převodu tak vždy musí být takový soubor práv a povinností, jež bude zakládat plnohodnotný členský poměr k družstvu.⁴⁸ Současně nelze mít pochyb o tom, že převáděna mohou být pouze ta práva a povinnosti, jejichž povaha to umožňuje. Za předpokladu, že bude v důsledku převodu zachován plnohodnotný členský vztah nabyvatele i převodce, lze mít za to, že je možné připustit převod i jen části členských práv a povinností, i když zákon se k tomu nijak nezmiňuje. K tomu uvedeno více v kapitole 3.3 této práce.

Převodem členských práv a povinností nabyvatel vstupuje do právního postavení svého předchůdce v rozsahu jím převáděných práv a povinností. Uplatní se zde obecný princip, že nabyvatel nemůže nabýt víc práv, než měl sám převodce. K tomu je třeba dodat, že ze skutečnosti, že nabyvatel vstupuje do právního postavení svého převodce, nelze dovozovat, že by na nabyvatele přešly povinnosti i z jiných právních vztahů (např. ze vztahu nájemního), byť od členského vztahu odvozených.⁴⁹

Právní teorie tradičně rozlišuje mezi originárním a derivativním způsobem

---

⁴⁷ I když se ztotožňuji s pojetím členského podílu ve smyslu § 61 odst. 1 ObchZ, budu v této části práce používat pojmu „převod členských práv a povinností“, i s ohledem na název této diplomové práce.

⁴⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 841.

⁴⁹ Čileček, F.: Derivativní vznik členství v bytovém družstvu. Obchodněprávní revue. 2011, č. 4, s. 110.

nabytím členství v družstvu. Rozdíl mezi oběma spočívá v tom, že zatímco v případě originálního nabytí členství, vzniká toto členství nově, bez existence právního předchůdce, tak u derivativního vzniku členství, vzniká členství právního nástupce v důsledku nastání nějaké právní skutečnosti a při existenci právního předchůdce nového nabyvatele. Vznik členství převodem členských práv a povinností se řadí pod derivativní způsob nabytí členství v družstvu.

Jak již bylo uvedeno výše, obchodní zákoník je terminologicky nejednotný, kdy místy hovoří „o převodu členství“, [§ 227 odst. 2 písm. c) ObchZ], jinde pak „o dohodě o převodu členských práv a povinností“ (§ 229 – 230 ObchZ).⁵⁰ Tento stav má být napříště odstraněn, kdy de lege ferenda má dojít ke sjednocení pojmů a nadále má být užíváno zásadně a pouze pojmu „družstevní podíl“.

Derivativně vzniká členství v družstvu převodem členských práv a povinností. Obchodní zákoník rozlišuje dle povahy subjektů právního vztahu dvě varianty převodu členských práv a povinností. První z těchto variant je převod členství v rámci členské základny, tj. převod mezi členy družstva, a druhou z variant je převod z člena družstva na třetí osobě – nečlena.

Oproti tomu právní úprava evropské družstevní společnosti, obsažená v nařízení o statutu evropské družstevní společnosti,⁵¹ připouští pouze převod členství mezi členy evropské družstevní společnosti. Zcela byla vyloučena jakákoliv forma převodu členského podílu mimo členskou základnu. Převod členství je navíc podmíněn udělením souhlasu orgánu evropské družstevní společnosti.⁵²

Pokud se vrátíme v právní úpravě družstva dle českého obchodního zákoníku, k převodu členských práv a povinností dochází, bez ohledu na skutečnost, zdali jde o převod mezi členy nebo mezi členem a třetí osobou, na základě právního úkonu. Obchodní zákoník zde mluví o dohodě o převodu členských práv a povinností (§ 229 odst. 1 ObchZ) nebo o smlouvě o převodu (§ 230 ObchZ). Podrobněji o dohodě o

---

⁵⁰ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 87.

⁵¹ Jedná se zde o již výše zmíněné nařízení Rady ES/EU č. 1453/2003, o statutu evropské družstevní společnosti ze dne 18.8.2003, které nabylo účinnosti 18.8.2006.

⁵² Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 140 – 141.

převodu členských práv a povinností, o její formě, náležitostech a obsahu bude pojednáno samostatně v kapitole 3.4 a násl. této práce.

Převodem členských práv a povinností dochází ke vzniku členství v družstvu novému nabyvateli nebo členství stávajícího člena se zvětší o práva a povinnosti vztahující se k novému objektu převodu. Obchodní zákoník váže vznik členství v družstvu na splnění tzv. vkladové neboli ilační povinnosti (§ 223 ObchZ), proto může být otázkou, zdali je tomu tak i v případě převodu členských práv a povinností. Má se za to, že převodem členských práv a povinností nevzniká nabývající osobě povinnost složení základního členského vkladu (vstupního vkladu), jak se někdy mylně v praxi vykládá. Je tomu tak proto, že v případě kdy je nabyvatelem jiný člen družstva, ten již svou ilační povinnost jednou splnil, a pokud je nabyvatelem třetí osoba – nečlen, ten tuto povinnost nemá, neboť ji již splnil jeho právní předchůdce.⁵³ Domnívám se, že je proto nesprávnou praxe některých bytových družstev, které při převodu členského podílu na třetí osobu vymáhají po jeho nabyvateli zaplacení základního členského vkladu označeného jako zápisné nebo vstupní poplatek. Mám za to, že nelze podmiňovat platnost převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu zaplacením nějakých částek, neboť tento převod členských práv a povinností nelze ze zákona nikterak podmínit.

Převod členských práv a povinností není spojen jen se vznikem členství nabyvatele (nečlena) v družstvu, ale pro převodce znamená převod obvykle i zánik jeho členství. Se zánikem členství spojuje zákon vznik nároku bývalého člena na majetkové vypořádání jeho účasti v družstvu. Pro vznik nároku na vypořádání v důsledku převodu členských práv a povinností by se měla uplatnit obecná ustanovení pro vypořádání dle § 233 ObchZ, neboť obchodní zákoník nemá žádnou speciální úpravu vypořádání pro převod členství. Právní praxe je však zcela jiná. Majetkově se vypořádává s převodcem (členem, jehož členství zaniká převodem) nový nabyvatel, a ne družstvo. Děje se tomu tak v rámci dohody o převodu členských práv a povinností, kdy ta by měla obsahovat vlastní ustanovení o vzájemném vyrovnání smluvních stran. Ovšem v praxi se může zakotvení ustanovení o vzájemném vyrovnání snadno přehlédnout a stává se to tak

---

⁵³ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 88.

zejména v případě, kdy smlouva o převodu nebude nepodléhat o jejím uzavření již souhlasu žádného orgánu družstva, které by mohlo na případný nedostatek upozornit. I tak se domnívám, že ani v situaci, kdy by se strany na vypořádání v dohodě přeci jenom nedohodli, tak by bývalému členovi nárok na vypořádání vůči družstvu nevznikl, neboť mám za to, že společně s členstvím převedl bývalý člen nového člena i právo na vypořádání majetkové účasti, které tvořilo součást obsahu jeho členství.

3.1.1 Převod členských práv a povinností mezi členy družstva

K převodu členských práv a povinností mezi členy družstva dochází v důsledku platného uzavření dohody o převodu členských práv a povinností. Tato dohoda nepodléhá schválení žádného orgánu družstva, představenstvo bere její uzavření pouze na vědomí. V případě takového převodu dochází k zániku členství dosavadního člena – převodce, avšak nikoliv ke vzniku členství nabývajícího člena, neboť ten již členem družstva je.⁵⁴ Rozhodným okamžikem zániku členství převodce je den účinnosti dohody o převodu členských práv a povinností. Může se zdát, že v důsledku převodu členských práv a povinností na jiného člena tak tento nabývající člen bude mít dva členské podíly existující vedle sebe. Nebude tomu tak, samo o sobě to vylučuje ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ. Avšak oba členské podíly nabývajícího člena se spojí a vytvoří jeden nově vzniklý podíl.

Pro převod členských práv a povinností mezi členy družstva zákon nestanoví žádné omezující podmínky, avšak připouští, aby stanovy tuto možnost vyloučily. Sporným se v této souvislosti může jevit, zda je možné v případě, kdy stanovy převod sice nevyloučí, ale budou ho vázat na splnění určitých podmínek. Obecně lze mít za to, že taková úprava by byla přípustnou.⁵⁵ Avšak bude tomu tak s určitými omezeními, a to zejména v tom smyslu, že podmínky obsažené ve stanovách příslušného družstva nesmí

---

⁵⁴ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 185.

⁵⁵ K tomu shodně Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 408; Pelikánová, I., Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 1186.

mít povahu podmínek nemožných nebo zjevně diskriminujících.⁵⁶ K tomuto Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 17.2.2011 mimo jiné uvedl „...*podmínka stanov podmiňující vznik členství v bytovém družstvu bez dalšího tím, že uchazeč není nájemcem jiného bytu nebo nevlastní jiný byt či dům, je diskriminační, neboť v rozporu se zásadou rovnosti uchazečů o členství v družstvu zakládá všeobecnou (případy zvláštního zřetele hodné nijak nezohledňující) a neodůvodněnou nerovnost mezi nájemci bytů v domě, resp. uchazeči o členství v družstvu, na základě jejich majetkových poměrů.*”⁵⁷ Tomuto názoru Nejvyššího soudu ČR lze plně přisvědčit.

3.1.2 Převod členských práv a povinností na třetí osobu

Druhou z variant je převod členských práv a povinností z člena družstva na třetí osobu – nečlena. K převodu zde dochází shodně jako při převodu mezi členy družstva na základě právního úkonu - dohody o převodu členských práv a povinností. Avšak zde je účinnost dohody o převodu podmíněná udělením souhlasu příslušného orgánu družstva, a to vždy nevylučuje-li to zákon nebo statuty. Obchodní zákoník svěřuje pravomoc vyslovení souhlasu s převodem do rukou představenstva. Smyslem takové právní úpravy je, oproti úpravě převodu členských práv a povinností mezi členy, kdy se členská základna nemění, aby se novým členem družstva stala pouze osoba, vyhovující požadavkům kladeným na člena družstva.

Souhlas s dohodou o převodu uděluje představenstvo družstva až následně, tj. až po jejím uzavření (§ 229 odst. 1, věta poslední ObchZ). Z logiky věci nelze mít za to, že by tomu mohlo být jinak, tedy že by souhlas s převodem mohl být udělen předem. Neboť v takovém případě by totiž vzniklo členství nabyvateli, aniž by měl uzavřenou smlouvu s převodcem, což je nemožné.

Obecně se má za to, že ke dni schválení dohody o převodu členských práv a

---

⁵⁶ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 408.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.2.2011, sp. zn. 29 Cdo 4937/2009, které je součástí sborníku Aktuální judikatura č. 4/2011.

povinností představenstvem družstva vzniká novému členovi členství v družstvu a zaniká členství dosavadního člena družstva. Oproti tomu Tomáš Dvořák⁵⁸ ve své publikaci za den vzniku členství označuje den, kdy byly rozhodnutí představenstva nebo členské schůze smluvními stranám oznámeny.

Pro případ, že by představenstvo odmítlo souhlas s převodem udělit, obchodní zákoník upravuje právo převodce podat tzv. „odvolání“ k vrcholnému orgánu družstva, k členské schůzi (§ 229 odst. 1 ObchZ). Nejedná se zde o odvolání v procesním slova smyslu. Rozhodnutí členské schůze, je v takovém případě konečným.⁵⁹

3.2 Převod členských práv a povinností v bytovém družstvu

Převod členských práv a povinností v družstvu je upraven v ustanovení § 229 a § 230 ObchZ, přičemž pro členy bytových družstev je důležitým právě § 230 ObchZ. Dle tohoto ustanovení, které se pokud jde o svou větu první týká pouze bytových družstev a které je v tomto rozsahu speciálním ustanovením ve vztahu k § 229 ObchZ, převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu na základě dohody nepodléhá na souhlasu orgánů družstva. To je základní rozdíl v porovnání s ostatními družstvy, kde může člen převést svá členská práva a povinnosti na jiného člena jen tehdy, když to stanovy družstva nevylučují; na třetí osobu, je může takový člen převést pouze tehdy, udělí-li představenstvo s dohodou o převodu souhlas. Zákon u bytových družstev tak jednoznačně preferuje zájmy jednotlivých členů oproti zájmům družstva jako celku, když neponechává na vůli družstva (jeho orgánů), zda si ve stanovách upraví či nikoliv jako základní předpoklad převodu udělení souhlasu s ním nebo jiné podmínky.

Členská práva a povinnosti přecházejí na nabyvatele buď předložením smlouvy o převodu družstvu, nebo pozdějším dnem ve smlouvě uvedeným. K převodu členství může dojít i tak, že dosavadní člen předloží družstvu písemné sdělení o převodu a nabyvatel písemný souhlas s tímto převodem. V tomto případě pokud není den převodu ve sděleních uveden, tak účinky převodu nastávají dnem doručení druhého souhlasu, tj.

---

⁵⁸ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 88.

⁵⁹ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 186.

souhlasu nabyvatele s převodem.⁶⁰ Družstvu tak vzniká povinnost zapsat nabyvatele do seznamu svých členů.

V praxi se je možné stále častěji setkat s tím, že bytové družstvo v souvislosti s převodem členských práv a povinností vyžaduje od nabyvatele členství zaplacení jím (družstvem) stanoveného poplatku. Se zaplacením tohoto poplatku družstvo spojuje různé skutečnosti jako např. uzavření nájemní smlouvy s nabyvatelem, převzetí smlouvy o převodu aj. Můžeme zde říct, že názory na oprávněnost takových plateb se různí. Můžeme se setkat s názorem, že v případě kdy je požadováno například zaplacení úhrady za uzavření nájemní smlouvy s novým členem, lze tuto platbu neakceptovat a v případě potřeby prokazovat oprávněnost užívání předmětné nemovitosti smlouvou o převodu. Autoři se zde opírají o závěr, že s převodem členských práv a povinností vstupuje nabyvatel namísto převodce přímo i do nájemního vztahu k družstvu a vystavení nové smlouvy tak vlastně není třeba.⁶¹

Poplatky za úkony družstva a jejich oprávněností se zabýval i Ústavní soud ČR, kdy tento neshledal protiústavnost požadavku družstva na úhradu nákladu za jím provedené úkony. Ve svých rozhodnutích⁶² se vyslovil, že není pochyb o tom, že členská práva a povinnosti v bytovém družstvu mají majetkovou hodnotu, tudíž jejich ochranu zaručuje čl. 11 odst. 1 Listiny, nicméně, že tuto ochranu nelze absolutizovat. Je tak třeba vzít v úvahu, že bytové družstvo čítající i stovky členů musí snášet náklady spojené s administrativní náročností své činnosti (včetně důsledků spojených s úkony členů), a právě pro takové případy není vyloučeno, aby družstvo vymezilo úkony, za které bude účtovat členům náhradu nákladů, včetně jejich výše.

---

⁶⁰ Pelikánová, I., Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006, s. 1186.

⁶¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 841.

⁶² Shodně k tomu usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12.12.2007, sp.zn. I. ÚS 2414/07; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12.3.2008, sp.zn. II. ÚS 2801/07-1.

3.3 Převod části členských práv a povinností v družstvu

Obchodní zákoník se o převodu části členských práv a povinností nijak nezmiňuje, proto může být otázkou, zda takový převod i jen části členských práv a povinností je přípustným. Obecně panuje shoda na tom, že takový převod přípustným je, avšak z povahy věci samé podléhá tato možnost určitým omezením a podmínkám.

Obecně tak lze mít za to, že přípustným bude takový převod části členských práv a povinností, kdy nabyvateli v důsledku převodu vznikne plnohodnotný členský poměr, a kdy současně zůstane členství převodce, byť v zúženém rozsahu, nadále zachováno.⁶³ Je tak vždy nutné, aby byl na nabyvatele převáděn dostatečně široký okruh členských práv a povinností, aby nové samostatné členství nabyvateli vzniklo a současně tak, aby dostatečný okruh členských práv a povinností převodci zůstal pro zachování jeho členství.

K převodu části členských práv a povinností dojde tak, že se tyto rozdělí a komplex oddělených práv se na základě dohody převede. Takové rozdělení členského podílu nepodléhá souhlasu žádného orgánu družstva. Podmínkou zde však zůstává, aby takový rozdělení členských práv a povinností zakládalo nabyvateli a současně zachovávalo převodci plnohodnotný členský vztah.⁶⁴

V praxi tak tomu bude v případech, kdy dosavadní člen bytového družstva, jež má členská práva a povinnosti, týkající se jak družstevního bytu, tak současně k samostatnému družstevnímu nebytovému prostoru, převede na jiného členská práva a povinnosti právě jen k jednomu z uvedených objektů. Lze tak mít za to, že v takovém případě bude na nabyvatele převáděn dostatečně široký okruh členských práv a povinností, aby nové členství vzniklo a současně, aby členství dosavadního člena mohlo být zachováno.

S výše uvedenými závěry koresponduje i současná soudní praxe. Nejvyšší soud

---

⁶³ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 325.

⁶⁴ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 841.

ČR se touto otázkou několikrát⁶⁵ zabýval, kdy v této věci uvedl „členskými právy a povinnostmi převáděnými dohodou podle § 229 a § 230 obch. zák. jsou jednak individuální práva a povinnosti určená stanovami vztahující se ke konkrétnímu bytu, která jsou převoditelná jako celek, jednak práva, která přísluší každému členu družstva a nepřipínají se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru. Převeď-li člen družstva členská práva a povinnosti vztahující se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru na jinou osobu, stává se tato osoba členem družstva se všemi právy a povinnostmi, které přísluší každému členu. Přitom převodce, který si ponechal tu část členských práv a povinností, jež se vztahuje k jinému bytu nebo nebytovému prostoru, členem družstva být nepřestává.“⁶⁶

3.4 Dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu

K převodu členských práv a povinností v družstvu dochází, bez rozdílu toho zda se jedná o převod v rámci členů družstva nebo o převod z člena na třetí osobu, na základě dvoustranného právního úkonu. Konkrétně zde obchodní zákoník hovoří „o dohodě o převodu členských práv a povinností“ (§ 229, věta druhá ObchZ) nebo o smlouvě o převodu členství (§ 230 ObchZ). Bez rozdílu toho, zda právní úkon nazveme dohodou nebo smlouvou, musí vždy jako takový splňovat obecné náležitosti právního úkonu, tj. náležitost osoby (způsobilost účastníků k právním úkonům), vůle (svoboda a vážnost) a projev (srozumitelnost a určitost). V opačném případě by sankcí byla absolutní neplatnost takového úkonu. Tento závěr opakovaně potvrdil i Nejvyšší soud ČR, když stanovil, že neobsahuje-li obchodní zákoník obecná ustanovení o právních úkonech, musí dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu splňovat

---

⁶⁵ Shodně k tomu usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2008, sp.zn. 29 Odo 1101/2006 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.2008, sp.zn. 29 Odo 931/2006.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2006, sp.zn. 29 Odo 1378/2006.

obecné náležitosti právního úkonu dle ustanovení § 34 a násl. ObčZ.⁶⁷

Obchodní zákoník dohodu (smlouvu) o převodu členských práv a povinností výslovně jako smluvní typ neupravuje, proto je ji nutno považovat za smlouvou nepojmenovanou, neboli „contractus innominati“. Z toho vyplývá, že k tomu aby byla taková smlouva uzavřena, musí mít dostatečně určený předmět svých závazků (§ 269 odst. 2 ObchZ). Pokud by tomu tak nebylo, tj. strany by si obsah smlouvy o převodu dostatečně neurčily, jednalo by se o úkon, který nevznikl, nikoli však o úkon neplatný.⁶⁸

Dohoda o převodu členských práv a povinností je absolutním závazkovým vztahem, a to bez ohledu charakter účastníků takového vztahu [§ 261 odst. 3 písm. b) ObchZ]; to má význam i z hlediska procesního práva. Občanský soudní řád stanoví, že pro řízení v těchto věcech jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy (§ 9 odst. 3 OSŘ).

3.5 Účastníci dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu

Účastníky dohody o převodu členských práv a povinností jsou převodce a nabyvatel. Převodce - člen družstva, převádí členská práva a povinnosti na nového nabyvatele - jiného člena družstva nebo třetí osobu, a to v plném rozsahu nebo případně jen jejich část.

Na otázku, kdo může být účastníkem dohody o převodu členských práv a povinností, lze odpovědět za pomoci odpovědi na otázku, kdo může být samotným členem družstva. Členem družstva může být fyzická nebo právnická osoba, nevyjímaje osobu zahraniční (více viz kapitola 2.2 této práce). Stanovy můžou určit další podmínky členství v družstvu, zejména například ho mohou omezit pouze na fyzické nebo podmínit pracovním vztahem k družstvu apod.⁶⁹ Družstva si tak v zásadě mohou

---

⁶⁷ Shodně k tomu rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 26 Cdo 1243/2003, publikován v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pod číslem C 2893; rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.10.2003, sp.zn. 26 Cdo 1114/2003.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.2.2001, sp. zn. 29 Cdo 1402/1999.

⁶⁹ Římalová, O., Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, s. 181.

stanovit jakékoliv podmínky vzniku členství, pokud tyto nebudou mít pro nějakou skupinu osob diskriminační charakter.

Nabyvatelem členských práv a povinností může být vždy pouze osoba, jež je způsobilá být členem družstva. Není proto možné, aby se nabyvatelem stala osoba, jež podle ustanovení zvláštního zákona nesmí být členem družstva, nebo osoba k nabytí členství jinak nezpůsobilá, a to například pro nedostatek způsobilosti k právním úkonům.

Neboť v rámci zápisu družstva do obchodního rejstříku nejsou zapisování i jeho samotní členové, dostane se při projednávání a samotné realizaci převodu členských práv a povinností do popředí a centra zájmu, a to zejména nabyvatele, evidence členů družstva. Družstvo má povinnost vést seznam všech svých členů (§ 228 ObčZ). Seznam členů je založen na principu omezené publicity⁷⁰, což znamená, že tento seznam je bez omezení přístupný pouze svým členům, avšak kdokoli jiný musí prokazovat právní zájem pro nahlédnutí do něj. Domnívám se tak, že v případě kdy by si nabyvatel chtěl ověřit, zdali převodce je skutečně členem družstva, takový předpokládaný právní zájem by byl osvědčen, pokud by nabyvatel předložil například smlouvu o smlouvě budoucí o převodu členských práv a povinností v družstvu. Ovšem posouzení osvědčení právního zájmu je dáno do rukou představenstva družstva, proto je tu dána malá záruka správnosti takového posouzení a je tu dán velký prostor pro možnou libovůli orgánu družstva.⁷¹ Proto se domnívám, že by bylo snazší cestou pro případné budoucí účastníky právního vztahu (dohody o převodu členských práv a povinností), aby prokazoval své členství v družstvu nabyvateli sám převodce (člen družstva). Neboť družstvo má obecnou povinnost na žádost člena vydat mu písemné potvrzení o členství a o obsahu jeho zápisu (§ 228, věta poslední ObchZ). Odpadla by zcela v takovém případě potřeba jakéhokoli prokazování právního zájmu ze strany nového nabyvatele.

---

⁷⁰ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. Praha : Linde Praha a.s., 1998, s. 1182.

⁷¹ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl., Praha : Linde Praha a.s., 1998, s. 1182.

3.6 Forma dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu

Obchodní zákoník formu dohody o převodu členských práv a povinností nepředepisuje. Ústní dohoda, při splnění zákonem stanovených náležitostí pro ni, bude proto platným právním úkonem. Ovšem účinků ústní dohoda o převodu nabude až okamžikem jejího oznámení družstvu v souladu s § 230 ObchZ.

I přes výše uvedené se v odborné literatuře vyskytuje názor, že dohoda o převodu práv a povinností v družstvu musí mít v písemnou formu, jinak je pro nedostatek formy neplatná dle ustanovení § 40 odst. 1 ObčZ.⁷² Tento názor nesdílím. Není zde pochyb, že je nedopatřením zákonodárce u tak významného institutu povinnost písemné formy nestanovit. Mám za to, že pokud obchodní zákoník vyžaduje písemnou formu právního úkonu, výslovně tento požadavek zmiňuje. Nelze mít tudíž za to, když tak obchodní zákoník nečiní, že je vyloučena ústní forma dohody. Proto se domnívám, že ústní dohoda o převodu členských práv a povinností je a byla by platným závazkem. Pro zachování právní jistoty smluvních stran by bylo vždy mým doporučením uzavírat tuto dohodu v písemné formě.

Ovšem i přes výše uvedené existuje situace, kdy bude písemná forma dohody o převodu členských práv a povinností nezbytnou. Bude tomu tak v případě, kdy dohoda bude podléhat souhlasu družstva. Souhlas družstva (jeho orgánu) je udělován vždy až následně poté, co byla dohoda o převodu smluvními stranami uzavřena. Je tak zde málo pravděpodobné, že by představenstvo, případně členská schůze, vyslovily souhlas se smlouvou o převodu, s jejímž obsahem by se nebylo možné řádně seznámit, která by jim nebyla v písemné podobě předložena. Proto se domnívám, že v takovém případě bude písemná forma dohody vyžadována jako nezbytná.

Naproti tomu zákon nemlčí ohledně formy jiných neméně významných právních úkonů, převodu členských práv a povinností v družstvu se týkajících. Je tomu tak u oznámení převodce o převodu členství a u oznámení nabyvatele členství o uzavření dohody o převodu (§ 230, věta poslední ObchZ).

---

⁷² Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 490.

3.7 Obsah dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu

Obsah dohody o převodu členských práv a povinností není zákonem nijak blíže vymezen. Minimální požadavek tak můžeme dovodit pouze ze skutečnosti, že dohoda o převodu členských práv a povinností je smlouvou nepojmenovanou. Neboť u těchto smluv je nezbytným v souladu s ustanovením § 269 odst. 2 ObchZ dostatečně určit předmět závazků, jinak uzavřeny nejsou.

Předmětem závazku (dohody o převodu členských práv a povinností) je ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1, věty poslední ObchZ „členských práv a povinností v rozsahu práv a povinností převádějícího člena“. Rozsah bude modifikován v závislosti na tom, zda dosavadní člen převádí veškerá svá práva a povinnosti v družstvu nebo pouze jejich část.⁷³ Předmětem převodu bude vždy takový komplex členských práv a povinností – nikoliv tedy pouze jejich jednotlivá část nebo jednotlivá složka členského vztahu⁷⁴, aby byl zachován nabyvateli, potažmo i převodci (při převodu části členských práv a povinností) plnohodnotný členský vztah k družstvu.

Otázkou zde může být, zdali vymezení předmětu závazku v ustanovení § 229 odst. 1 ObchZ je postačující i pro smlouvu o převodu v bytových družstvech. Nejvyšší soud ČR takové vymezení za dostačující neuznal. Ve svém rozhodnutí ze dne 7.2.2001 dospěl k závěru, že podstatnými náležitostmi smlouvy o převodu práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu je „*určení (převáděných) práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu, určení hodnoty družstevního podílu, stanovení úplatnosti či bezplatnosti převodu a dohoda o vzájemném vypořádání*“.⁷⁵ Nejvyšší soud ČR tyto své úvahy dále modifikoval, když v usnesení ze dne 19.10. 2011, sp.zn. 31 Cdo 371/2010, s konečnou platností určil, že tzv. *essentiale negotii* dohody o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu je „*řádná identifikace účastníků smlouvy a bytového družstva, k němuž se převáděná členská práva a*

---

⁷³ Oehm, J.: Ke smlouvě o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu in Pocta St. Plívovi k 75. Narozeninám. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 235.

⁷⁴ Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 138.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1402/1999.

*povinnosti (členský podíl) vztahují, určení (rozsahu) převáděných práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu (specifikace předmětu převodu), určení, zda jde o převod úplatný, či bezúplatný a v případě úplatnosti převodu rovněž stanovení ceny, nebo způsobu jejího určení.*⁷⁶ Nejvyšší soud ČR v tomto rozhodnutí tak oproti dřívějšímu stanovisku uzavřel, že určení „hodnoty družstevního podílu“ nepatří k podstatným náležitostem smlouvy, neboť její určení nevyplývá z žádného právního předpisu.

Jaroslav Oehm ve svém odborném článku poukazuje na to, že Nejvyšší soud ČR takovým vymezením minimálních náležitostí dohody překročil rámec jak ustanovení 269 odst. 2 ObchZ, tak ustanovení § 229 a 230 ObchZ.⁷⁷

Samotný obsah dohody o převodu členských práv a povinností bude velmi rozdílný v závislosti na druhu družstva, rozsahu členských práv a povinností, úplatnosti nebo bezplatnosti atd.

Ačkoliv se převod členských práv a povinností v družstvu zpravidla realizuje za úplatu, není vyloučeno, aby se tak stalo i bezúplatně. V praxi se tomu tak děje zejména mezi osobami blízkými. Takový (bezúplatný) převod má pak povahu darování. V této souvislosti může vyvstat otázka, zdali se může převodce platně dožadovat vrácení bezúplatně převedeného daru (členských práv a povinností) ve smyslu ustanovení § 630 ObčZ.⁷⁸

Soudní praxe prvně zastávala názor, že aplikovat ustanovení § 630 ObčZ na bezplatný převod členských práv a povinností v družstvu nelze. Odůvodňováno to bylo tím, že dohoda o převodu je nepojmenovanou smlouvu upravenou obchodním zákoníkem, jde o obchodní závazkový vztah, na který ustanovení vztahující se k pojmenované smlouvě (darovací) upravené v občanském zákoníku použít nelze.⁷⁹

---

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10. 2011, sp. zn. 31 Cdo 371/2010.

⁷⁷ Shodně k tomu Oehm, J.: Převody členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu. Právní fórum, 2008, č. 10, s. 410.

⁷⁸ Ustanovení § 630 ObčZ stanoví, že dárce se může domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy.

⁷⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 33 Cdo 2564/1998.

Ovšem tento názor Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 21.3.2007 plně přehodnotil a připustil tak možnost převodce domáhat vrácení daru (členských práv a povinností) dle ustanovení § 630 ObčZ. Neboť dospěl k závěru, že obchodní zákoník otázku navrácení bezúplatně převedených práva a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu neřeší, a proto lze v takovém případě v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 ObchZ na daný vztah uplatnit úpravu obsaženou v občanském zákoníku. Poté s přihlédnutím k § 853 ObčZ, kde se stanoví, že občanskoprávní vztahy, pokud nejsou zvláště upraveny ani tímto, ani jiným zákonem, se řídí ustanoveními tohoto zákona, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší, je analogická aplikace ustanovení § 630 obč. zák., upravujícího možnost vrácení daru (členských práv a povinností), zcela namístě.⁸⁰

S tímto závěrem Nejvyššího soudu ČR lze plně souhlasit. Co ovšem zde nebylo uvedeno a bylo tak opominuto, je posouzení následků takového uplatnění nároku na vrácení daru převodcem. Vystává tak například otázka platnosti dohody o převodu členství v družstvu v případě vrácení daru a otázka další existence či spíše zániku členství obdarovaného člena v družstvu.

Mám za to, že se takového vrácení daru (členských práv a povinností) může dárce domáhat po obdarovaném pouze soudní cestou, nikoliv, jak je někdy v odborných publikacích uváděno⁸¹, na základě jednostranného právního úkonu dárce doručeného obdarovanému. Domnívám se, že pouze soud je dostatečně oprávněným posoudit otázku porušení dobrých mravů a rozhodnout o přikázání daru do vlastnictví dárce.⁸²

---

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 266/2005 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 9/2008.

⁸¹ Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1117.

⁸² Shodně s Plecha, R. K nároku na vrácení daru dle § 630 ObčZ. Právní rozhledy. 2002, č. 6, s. 284 – 285.

4. K některým aspektům převodu členských práv a povinností v bytových družstvech

4.1 Družstevní nájem bytu

Bytová družstva mají v mnoha ohledech svá specifika, která se nepochybně projevují i v jejich právní úpravě. Jednou z takových zvláštností je právě zakotvení institutu tzv. družstevního nájmu bytu. Upraven je v občanském zákoníku, konkrétně v jeho ustanovení § 685 a násl. ObčZ.

Základním principem družstevního nájmu bytu je spojení práva nájmu s členstvím nájemce v bytovém družstvu.⁸³ Z toho lze dovodit, že družstevní nájemce musí být vždy členem bytového družstva, ovšem člen bytového družstva nemusí být vždy nájemcem družstevního bytu. Současně tak, i když družstvo pronajímá byt, jež má ve svém vlastnictví, nemusí se jednat o nájem družstevní. Tak tomu je v situaci, kdy je družstevní byt pronajímán nečlenovi – zde se jedná o nájemní vztah podle obecných ustanovení o nájmu bytu, a ne o družstevní nájem bytu.

Pojem družstevního bytu není zákonem definován, lze však z jeho povahy usoudit, že se bude jednat o byt v domě ve vlastnictví bytového družstva, který je pronajat členu tohoto bytového družstva, u kterého je nájem bytu právem spojeným s členstvím tohoto člena v bytovém družstvu ve smyslu §230 ObchZ. Družstevním bytem bude i byt, ke kterému má bytové družstvo jiné právo než vlastnické, např. právo věcného břemene.

Družstevní byt bude mít charakter bytu družstevního jen do doby jeho převedení z bytového družstva do vlastnictví člena družstva. Po dobu, kdy je tedy vlastníkem družstevního bytu družstvo, má tak člen družstva právo na užívání toho kterého družstevního bytu. Tento užívací vztah je označován vztahem nájemním.

Subjektem práva nájmu družstevního bytu tak vždy budou bytové družstvo jako pronajímatel a člen družstva jako nájemce.

---

⁸³ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 1790.

Zákonná úprava je dosti stručná, proto je úprava práv a povinností týkajících se družstevního nájmu bytu ponechána na stanovách bytového družstva. Stanovy bytového družstva by tak měly obsahovat úpravu jednotlivých práv a povinností člena družstva v souladu s § 226 odst. 1 písm. c) ObchZ, právo nájmu zde nevyjímaje. Ovšem celá věc je značně problematická, neboť v praxi stanovy povětšinou tvoří samotní členové družstva bez právního vzdělání a upravují si je dle svého mínění a potřeb. Takové stanovy poté trpí velkými nedostatky a jsou často i v rozporu se zákonem. Taková skutečnost může zásadním způsobem ovlivnit právní postavení členů družstev. Není v praxi výjimkou, že se například určitá osoba stane sice členem družstva, nestane se však nájemce družstevního bytu, a to právě v důsledku nedostatků stanov.⁸⁴

Určitým řešením by zde mohlo být zakotvení povinnosti rejstříkového soudu kontrolovat obsah stanov, a to zejména z hlediska jejich úplnosti a zákonnosti. Domnívám se, že by to v praxi nedělalo větší potíže, neboť i dnes musí být stanovy předkládány společně s návrhem na zápis (§ 225 odst. 3 ObchZ). Určitou „sankcí“ by poté mohlo být to, že by soud zápis družstva do obchodního rejstříku neprovedl. Podpůrným prostředkem by zde mohlo být i vydávání tzv. vzorových stanov, obdobně jako je tomu v současné době u společenství vlastníků jednotek.⁸⁵

Charakterem družstevního nájmu bytu se zabýval i Ústavní soud ČR.⁸⁶ Ve svém nálezu posuzoval odlišnosti nájmu bytu družstevního a nedružstevního, zejména v oblasti podmínek pro vznik nájemního vztahu, odlišnou konstrukcí nájemného (bez ziskové složky a s přímou majetkovou účastí člena družstva na údržbě, provozu a opravách domu) a zejména ve zcela exkluzivním právu dispozice s nájemním vztahem a členstvím v družstvu formou nároku na ničím neomezený převod členství podle § 230 obchodního zákoníku.

Dospěl k těmto závěrům, že totiž: *„Nájem družstevního bytu je primárně odvozen od majetkové účasti člena družstva na pořízení bytu a jeho členství v bytovém*

---

⁸⁴ Oehm, J.: Ke smlouvě o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu in Pocta St. Plívovi k 75. Narozeninám. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 240.

⁸⁵ Na základě ustanovení § 9 odst. 10 ZOVB je vláda oprávněna vydávat tzv. vzorové stanovy. Tyto se použijí vždy v případě, pokud si shromáždění společenství stanovy samo neschválí.

⁸⁶ K tomu náleží Ústavního soudu ze dne 28.3.2006, sp.zn. Pl. ÚS 42/2003.

družstvu. Specifikum družstevního bydlení není dáno předmětem nájmu, ale právně odděleným vztahem člena družstva (nájemce) k družstvu (pronajímatele).“ Družstevní bydlení tak poskytuje nájemci – členu družstva větší výhody než klasické nájemní bydlení, zejména co se stability nájmu týká. Kromě toho má člen oproti běžnému nájemci, v souladu se stanovami, právo podílet se na činnosti a tvorbě vůle družstva, tedy svého pronajímatele. Právní úprava obsahuje mimo to účinné nástroje obrany člena proti rozhodnutí družstva, včetně práva dipozice s nájemním vztahem a členstvím v družstvu v podobě ničím neomezeného práva převodu členství dle §230 ObchZ. Ústavní osud dále připustil, že režim nájemní smlouvy není pro užívání družstevního bytu tím nejvhodnějším legislativním řešením.

Nájem družstevního bytu může vzniknout uzavřením nájemní smlouvy za podmínek specifikovaných ve stanovách bytového družstva (§ 685 odst. 2 ObčZ). Nejvyšší soud ČR judikoval, že družstvu může soud uložit povinnost, aby uzavřelo nájemní smlouvu k družstevnímu bytu se členem, kterému na to vzniklo právo.⁸⁷

Nájem družstevního bytu může vzniknout i přímo ze zákona (*ex lege*) a je tomu tak při přechodu nájmu v důsledku dědění. Vedle toho jiným odvozeným způsobem vzniku nájmu družstevního bytu je jeho vznik v důsledku převodu členských práv a povinností v družstvu dle § 230 ObchZ.

Ohledně vzniku družstevního nájmu bytu v důsledku převodu členských práv a povinností existují v praxi dosti rozdílné názory.

V odborných publikacích se tak, na straně jedné, můžeme setkat s názorem, dle kterého v důsledku skutečnosti, že předmětem převodu je komplex práv a povinností dosavadního člena družstva, práva nájmu družstevního bytu nevyjímaje, se má za to, že nabyvatel převodem členství vstupuje do nájemního vztahu k družstvu namísto převodce. Dosavadní nájemní vztah tak nezaniká, jen do něj vstupuje nový nabyvatel členství. Vystavení nové nájemní smlouvy není proto předpokladem vzniku nájemního vztahu k družstevnímu bytu, neboť ten zde již existuje po původním členovi.⁸⁸

---

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.5.2005, sp. zn. 29 Cdo 920/2004.

⁸⁸ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 843.

Na straně druhé, jiný názor zastává soudní praxe, kdy opakovaně⁸⁹ ve svých rozhodnutích prosazuje, že dohodou o převodu členských práv a povinností nepřechází i právo nájmu k družstevnímu bytu. Nabyvatel nevstupuje do práv a povinností, které vyplývají z nájemní smlouvy, uzavřené mezi dosavadním členem a bytovým družstvem. Právním důsledkem dohody o převodu je, že jejím předložením bytovému družstvu (resp. pozdějším dnem uvedeným v dohodě či předložením písemného oznámení dosavadního člena o převodu členství a písemného souhlasu nabyvatele členství) se nositelem členských práv a povinností v bytovém družstvu (nikoliv však práv a povinností vyplývajících z nájemní smlouvy, kterou bytové družstvo uzavřelo s dosavadním členem) stává nabyvatel a dosavadní člen (převodce členských práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu) tato práva a povinnosti pozbývá. Současně tak určují-li stanovy, že k členským právům patří i právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, pak zánikem členství převodce v bytovém družstvu zanikne podle ustanovení § 714, věty první, obč. zák. jeho nájem bytu a nabyvateli členských práv vznikne na základě dohody o převodu práv a povinností právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, splní-li další podmínky určené stanovami. Členskými právy a povinnostmi převáděnými dohodou podle § 229 a § 230 ObchZ jsou jednak individuální práva a povinnosti určená stanovami vztahující se ke konkrétnímu bytu, která jsou převoditelná jako celek, a jednak práva, která přísluší každému členu družstva a nepřipínají se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru. Převede-li člen družstva členská práva a povinnosti vztahující se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru na jinou osobu, stává se tato osoba členem družstva se všemi právy a povinnostmi, které přísluší každému členu.⁹⁰

Přikláním se k prvnímu z názorů, neboť mám za to, že hlavním důvodem existence bytových družstev je zajištění bytové potřeby svých členů. K realizaci této bytové potřeby dochází prostřednictvím nájmu družstevních bytů. Proto se domnívám, že právo nájmu družstevního bytu tvoří nepochybně jedno ze základních členských práv

---

⁸⁹ Shodně k tomu v rozsudcích Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 440/2001, ze dne 19. listopadu 2003, sp. zn. 26 Cdo 501/2003, ze dne 18. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 330/2005, a dále např. v usnesení ze dne 31. března 2003, sp. zn. 26 Cdo 1531/2002.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2009, sp.zn. 28 Cdo 687/2009.

každého člena bytového družstva. S převodem členských práv a povinností je převáděno i právo nájmu družstevního. Dosavadní nájemní vztah v důsledku toho nezaniká a stále trvá, jen do něj vstupuje nový nabyvatel členství.

K zániku práva nájmu může dojít např. dohodou, výpovědí, zánikem členství, převodem bytu do vlastnictví (tzv. absolutní zánik), nebo dále děděním a převodem členských práv a povinností (relativní zánik).⁹¹ Nájem bytu také zaniká se zánikem věci samé. Dosavadní nájemce není povinen byt vyklidit, dokud mu není zajištěna bytová náhrada za podmínek stanovených v § 712 ObčZ. Toto tzv. právo na bydlení není totožné s nájmem.⁹² V § 714 občanského zákoníku se stanoví, že se v případě zániku členství v bytovém družstvu může člen domáhat vrácení členského podílu teprve po vystěhování z bytu. Vzhledem k obecné úpravě zániku členství obsažené v obchodním zákoníku je nejasné, jaký je vztah této věty k právu na vypořádací podíl.

4.2 Společné členství manželů v bytovém družstvu

Právní úprava družstev stojí na principu individuálního členství osob, kdy je vyloučeno, aby členství nabyly dvě nebo více osob společně. Výjimku z tohoto pravidla tvoří tzv. společné členství manželů v bytovém družstvu. Zákon umožňuje v případě vzniku členství jednoho z manželů za trvání manželství, vznik účasti (členství) v družstvu i druhého z manželů (§ 143 odst. 2 ObčZ). Jedná se o výjimku, kterou vyvolal průnik družstevně právní úpravy společného nájmu bytu manžely (§ 703 ObčZ) do občanského práva.⁹³

Společné členství manželů je specifickým případem vzniku členství v družstvu. Jeho právní úprava je obsažena v ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ, ze kterého vyplývá:

---

⁹¹ Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1200.

⁹² Novotný, M., Fiala, J., Horák, T., Oehm, J., Holejšovský, J.: Zákon o vlastnictví bytů. Komentář. 4., doplněné a přepracované vydání. Praha : C.H.Beck, 2011, s. 293.

⁹³ Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 588.

„Vznikne-li jen jednomu z manželů za trvání manželství právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vznikne se společným nájmem bytu manžely i společné členství manželů v družstvu; z tohoto členství jsou oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně.“ Zákon zde tak stanoví základní podmínky vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu, o nichž pojednávám více v následující části.

Společné členství manželů vzniká *ex lege*, a to výlučně a pouze mezi manželi. Mezi jinými osobami, jako např. mezi sourozenci nebo registrovanými partnery, vzniknout nemůže. Jakákoliv smluvní odchylka od tohoto pravidla je nepřípustnou pro kogentnost dané úpravy.⁹⁴

Vznik společného členství manželů je vázán na nájem družstevního bytu, neboť podmínkou vzniku společného členství je, že alespoň jeden z manželů má za trvání manželství právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu. U odborné veřejnosti je zastáván názor, že společné členství manželů vzniká okamžikem uzavření nájemní smlouvy, tedy nikoliv dnem, kdy byl družstevní byt jednomu z manželů přidělen⁹⁵ a současně tak nikoliv okamžikem složení vstupního nebo základního členského vkladu.⁹⁶ V praxi může vzniknout situace, kdy určitá osoba je členem bytového družstva po určitou dobu, avšak nevzniklo jí právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu. V případě, kdy by taková osoba uzavřela manželství a po jeho uzavření by jí vzniklo právo na uzavření nájemní smlouvy, vzniklo by společné členství manželů, a to bez ohledu na to po jak dlouhou dobu před uzavřením manželství byl již členem družstva. Rozhodující je tedy okamžik uzavření nájemní smlouvy, nikoliv vznik členství v družstvu.⁹⁷ Uvedené se ovšem týká pouze nájmu družstevního bytu, nelze to jakkoliv vztáhnout na jeho podnájem.

---

⁹⁴ K tomu shodně Dvořák, T.: K některým dalším otázkám členství v bytovém družstvu. Ad notam. 2007, s. 33; Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2052.

⁹⁵ Jehlička, O., Švestka, J.: Nad některými aktuálními otázkami vlastnictví bytů, Právní rozhledy, 1995, č. 12, s. 473.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.7.1978, sp. zn. 4 Cz 31/78, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 5/1982.

⁹⁷ Fiala, J., Korecká, V., Kurka, V.: Vlastnictví a nájem bytu. 3. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 288.

Ke vzniku společného členství manželů dále dojde za podmínky, že právo na uzavření nájemní smlouvy vzniklo za trvání manželství. Je tomu tedy jinak v případě, kdy právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu vzniklo před uzavřením manželství. V takovém případě, následným uzavřením manželství vzniká sice právo společného nájmu bytu mezi manželi, ale nevzniká jejich společné členství v družstvu; členem družstva zůstává výlučně ten z manželů, kterému toto právo nájmu před manželstvím svědčilo (§ 704 odst. 2 ObčZ). Druhý manžel (nečlen) se v tomto případě nemůže podílet jakkoli na výkonu práv a povinností plynoucích z členství v bytovém družstvu, s výjimkou těch, která se váží na společný družstevní nájem. Na druhou stranu, je druhý manžel (nečlen), povinen strpět, aby pohledávky příslušného bytového družstva z titulu členství jeho manžela (člena), byly případně uspokojovány ze společného jmění manželského (§ 145 odst. 3 ObčZ).⁹⁸

Podmínky pro vznik společného členství a společného nájmu mezi manželi dle ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ neplatí, pokud tito spolu trvale nežijí (§ 703 odst. 3 ObčZ). Právo společného nájmu ani společné členství manželů v takovém případě nevznikne. Pro posouzení, zdali se v konkrétním případě jedná o stav, kdy manželé spolu již „trvale nežijí“, není rozhodným skutečnost, zdali manželé společně obývají daný družstevní byt či nikoliv, jak by se mohlo zdát. Ale předmětem zkoumání je tu, zdali se v daném případě jedná o manželství rozvrácené ve smyslu ustanovení § 24 ZOR nebo nikoliv, a nejen to, dále se zkoumá, zdali manželé vedou či nikoliv společnou domácnost ve smyslu ustanovení § 115 ObčZ. Vždy se tak bude posuzovat skutečná situace a vztah mezi manželi v konkrétním případě. Pokud by se manželům podařilo rozvrat manželství odstranit a obnovili by tak společné soužití, pak zde okamžikem odstraněním rozvratu vznikne právo společného nájmu a společného členství manželů v družstvu.

Ze společného členství jsou manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně. Z toho ovšem nelze usuzovat, že pokud jsou manželé společnými členy družstva, že je každý z manželů samostatným členem. Není tomu tak. Oba manželé (společní členové

---

⁹⁸ Dvořák, T.: Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. Obchodněprávní revue, 2010, č. 1, s. 11.

družstva) budou vždy považováni za jednoho člena družstva. Z této legislativní konstrukce lze dovodit důsledky i pro počet hlasů pro hlasování v orgánech družstva. Manželé (společní členové družstva) mají společně vždy jen jeden hlas, nikoli dva, jak by se mohlo v daném případě zdát. Mám za to, že pokud by tomu tak nebylo, mohlo by dojít k situaci, kdy manželé nadání dvěma hlasy, by hlasovali proti sobě, což by odporovalo principu samotného ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ, což je dle mého názoru nepřijatelné.

Společné členství manželů vzniká v zásadě vždy se vznikem práva na uzavření nájemní smlouvy za trvání manželství. Je tomu tak přidělením družstevního bytu rozhodnutím představenstva bytového družstva nebo výměnou družstevního bytu, a také převodem členských práv a povinností dle ustanovení § 230 ObchZ. Jediným případem, kdy společné členství manželů v družstvu nevzniká, a na kterém se i převažující odborná veřejnost shodne, je zdědění členského podílu jedním z manželů.⁹⁹

Společné členství může zaniknout více způsoby, ale obecně lze dělit na dvě skupiny, a to na zánik společného členství jeho přeměnou na individuální členství některého z bývalých manželů (např. rozvod, smrt jednoho z manželů aj.), a na úplný zánik společného členství bez přeměny dalšího - zde platí obecná úprava zániku členství v družstvu.¹⁰⁰

Právní úprava společného členství manželů vytváří v praxi mnoho sporných otázek, kdy proti sobě staví právní nauka i právní praxe dosti odlišné názory. U několika vybraných problematických míst se v následující části pozastavím.

---

⁹⁹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2054

¹⁰⁰ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 238

4.2.1 K otázce převodu členských práv a povinností pouze jedním z manželů

Zákon výslovně neupravuje převod členských práv a povinností v případě, že převodci jsou manželé, tedy společní členové v družstvu. Otázkou v takovém případě zůstává, zda dohodu o převodu členských práv a povinností může uzavřít pouze jeden z manželů.

Podle ustanovení § 21 odst. 1 a 2 ZOR je manžel oprávněn zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech, avšak to se neuplatní bezvýhradně. Odlišně je to upraveno u dispozic se společným jměním manželů. Zde obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může sice vykonávat každý z manželů, avšak v ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou. Je tak třeba odlišit úkony patřící do obvyklé správy majetku od úkonů, které tuto obvyklou správu přesahují.

Převod práv a povinností spojených se společným členstvím v bytovém družstvu nelze považovat za obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů, kterou by mohl vykonávat každý z manželů. Proto je k uzavření takové dohody třeba souhlasu obou manželů, jinak je dohoda podle § 145 odst. 2 ObčZ neplatná. Jde o relativní neplatnost právního úkonu, již se lze dovolávat podle § 40a ObčZ v obecné tříleté promlčecí lhůtě.¹⁰¹

Této otázce se věnoval i Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 19. 11. 2003, sp.zn. 26 Cdo 501/2003. Vyslovil zde, že dohoda o převodu, uzavřená pouze jedním ze společných členů, je absolutně neplatná podle § 39 ObčZ pro rozpor se zákonem, a to konkrétně pro rozpor s ustanovením §230 ObchZ.¹⁰²

Vyslovení absolutní neplatnosti ovšem nebylo z hlediska právní kvalifikace, přesným, a proto Nejvyšší soud ČR tuto nepřesnost odstranil ve svém rozhodnutí ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 31 Cdo 855/2008, kde uvádí, že jestliže byl převod členských práv a povinností uskutečněn pouze jedním ze společných členů, jedná se úkon relativně

---

¹⁰¹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 980.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.11.2003, sp. Zn. 26 Cdo 501/2003.

neplatný podle § 40a ObčZ ve vztahu k § 145 odst. 2 ObčZ.¹⁰³ Při tomto závěru vycházel Nejvyšší soud z toho, že „institut společného členství manželů v bytovém družstvu je institutem obecné úpravy občanského práva a že jej nelze směřovat s jinou majetkovou účastí manželů v jiných než bytových družstvech anebo obchodních společnostech. Společné členství manželů v bytovém družstvu je neoddělitelné od společného jmění manželů. Je jimi sdíleno společně a ve vztahu k bytovému družstvu představuje subjekt jediný projevující se společným právním osudem pro oba manžele.“ S tímto názorem můžu plně souhlasit.

4.2.2 K otázce vzniku společného členství manželů děděním

Jak již bylo mnohokrát řečeno, společné členství manželů vzniká v zásadě vždy, když vznikne alespoň jednomu z manželů za trvání manželství právo na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu (§ 703 odst. 2 ObčZ). To ovšem neplatí v situaci, kdy jeden z manželů nabude členství v družstvu v důsledku dědění dle § 706 odst. 3 ObčZ a shoduje se v této otázce převažující část odborné veřejnosti.¹⁰⁴

Je nepochybné, že v důsledku dědění dle § 706 odst. 3 ObčZ se některý z manželů stane členem a zároveň nájemcem družstevního bytu. Proto se lze domnívat, že v případě, že právo nájmu družstevního bytu vznikne dědici za trvání manželství, vznikne zde v souladu s § 703 odst. 2 ObčZ členství i druhému z manželů – nedědici. Ovšem není tomu tak a to z následujících důvodů. Ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ se zde pro vznik společného členství manželů neuplatní, neboť dědici nevzniká právo na uzavření nájemní smlouvy, jak toto ustanovení požaduje, nýbrž ten *ex lege* vstupuje do již existujícího nájemního vztahu zůstavitele. Vznikne zde pouze společný nájem družstevního bytu, společné členství manželů tu nevznikne. K podpoře tohoto závěru lze uvést, že předmětem společného jmění manželů není majetek nabytý dědictvím, a

---

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.1.2009, sp.zn. 31 Cdo 855/2008.

¹⁰⁴ Shodně k tomu Novotný, M., Fiala, J., Horák, T., Oehm, J., Holejšovský, J.: Zákon o vlastnictví bytů. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 295 – 296; Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2054

tudíž jím není ani členský podíl [§ 143 odst. 1 písm. a) ObčZ]. Bez významu zde není ani skutečnost, že manžel dědice by v takovém případě byl značně obohacen, když by najednou obdržel podíl plynoucí z dědictví druhého manžela. Proti tomu ovšem možno argumentovat, že při zániku SJM ten z manželů, který byl dědicem, mohl požadovat uhradit to, co ze svého majetku vynaložil na majetek společný (§ 149 odst. 2, věta druhá ObčZ). Ovšem argument je to dosti nejistý.

Mám za to, že takovému závěru lze přisvědčit. Domnívám se, že nemůže být na úkor jednoho z manželů skutečnost, že žije v okamžiku dědění v manželství. Nemůže to být důvodem k tomu, že bude zbaven části svého práva a v případě zániku manželství bude nucen druhému manželovi zaplatit polovinu hodnoty podílu. Takové omezení práva nabývat majetek by mohl být v rozporu s článkem 11 odst. 1 LZP, jež zaručuje dědění a potažmo i s článkem 11 odst. 4 LZP, limitující možnost nuceného omezení vlastnického práva.

4.2.3 K otázce společného členství manželů a nájmu nebytových prostor

Prvním z takových problematických míst současné právní úpravy je otázka vzniku společného členství manželů ve vztahu ke vzniku práva nájmu družstevního nebytového prostoru - např. družstevní garáže. Platná právní úprava zde mlčí. K tomuto se ve své publikaci vyjadřuje Tomáš Dvořák¹⁰⁵ a uvádí, že lze usuzovat, že společné členství ani společný nájem u nebytového prostoru tu ve smyslu ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ není možným.

Domnívám se, že tomuto názoru nelze přisvědčit, a to z následujících důvodů. Za prvé, zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů je zvláštním právním předpisem ve vztahu k občanskému zákoníku. V důsledku toho se uplatní základní interpretační princip, a to ten, že nestanoví-li zvláštní úprava (tj. zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor) jinak, použije se

---

¹⁰⁵ Dvořák, T.: Družstevní právo. 3. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, s. 237.

podpůrně úprava obecná, v našem případě občanský zákoník. Dle ustanovení § 853 ObčZ se občanskoprávní vztahy, pokud nejsou zvláště upraveny ani tímto zákonem (tj. občanským zákoníkem), ani jiným zákonem, řídí ustanoveními tohoto zákona (tj. občanského zákoníku), která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší. Domnívám se tak, že za použití ustanovení § 853 ObčZ lze pro nebytové prostory použít ustanovení upravující právní vztahy bytů. Závěrem. Domnívám se tedy, že za analogického použití ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ by společné členství i společný nájem manželů u nebytového prostoru mohl vzniknout.

5. Polemiky nad novou právní úpravou – zákon o obchodních korporacích

Současná právní úprava družstev obsažená v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník v platném znění má být zcela nahrazena právní úpravou novou. Má se tak stát s účinností nového zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).¹⁰⁶

Nový zákon je výsledkem více jak desetileté snahy ministerstva spravedlnosti o prosazení rekodifikace celého soukromého práva v České republice. Součástí této rekodifikace bylo i vytvoření nového občanského zákoníku, jež má být stěžejním kodexem soukromého práva. Zákon by měl vycházet ze subsidiárního vztahu k občanskému zákoníku. „*Koncepce nového zákona zřetelně akcentuje výsostné postavení budoucího občanského zákoníku v právu soukromém.*“¹⁰⁷ Navrhovatelé tak zcela popírají doposud zastávanou myšlenku komplexnosti a svébytnosti obchodního zákoníku a vydávají se cestou dekodifikace obchodního práva, kdy ho zaměřují pouze na ty otázky, které se zásadně nedotýkají oblastí upravených občanským právem.¹⁰⁸

V rámci nově právní úpravy došlo k úplnému vyloučení úpravy závazkových vztahů z obchodního zákona, k vyjmutí úpravy obchodního rejstříku a následně ke změně názvu na zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Zákon tak již na příště bude regulovat pouze korporátní právo, tedy úpravu obchodních společností a družstev. Závazkové vztahy tak nadále budou upraveny jednotně v občanském zákoníku.

Pro potřeby této práce budu tedy vycházet ze znění zákona o obchodních korporacích ke dni jeho vyhlášení ve Sbírce zákonů, tj. ke dni 22.3.2012.

Nový zákon se skládá ze tří hlavních částí, přičemž právní úprava družstev je obsažena v části první a její hlavě šesté zákona (§ 552 a násl. ZOK). Hlava šestá zákona

---

¹⁰⁶ Dále jen „zákon“.

¹⁰⁷ Z Důvodové zprávy k Vládnímu návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech (verze květen 2011).

¹⁰⁸ Z Důvodové zprávy k Vládnímu návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech (verze květen 2011).

se tak dále dělí na tři díly s názvy - Obecná ustanovení o družstvu, Bytová družstva a Sociální družstva – a tyto díly se dále rozdělují na oddíly a ty poté na pododdíly.

Obecná část zákona upravuje společná ustanovení pro všechny obchodní korporace, tedy i pro družstva. Společně jsou tak definovány pojmy, jako je například vklad, základní kapitál či podíl, i když speciální úprava u jednotlivých korporací pak obsahuje různé odchylky od těchto obecných definic.

Nová definice družstva. V § 552 odst. 1 ZOK je stanoveno: *„Družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, popřípadě za účelem podnikání.“* Oproti stávající definici družstva se v novém zákoně zdůrazňuje svépomocný charakter družstva, což lépe odpovídá jeho povaze. Co ovšem zůstalo zachováno, i když původní návrh zákona tuto úpravu neobsahoval, je, že družstvo může být založeno i za účelem podnikání, což nás opětovně vrací ke stávající právní úpravě. Co je ovšem zcela nové je to, že družstvo může být založeno i za účelem podpory třetích osob, což současná právní úprava nepřipouštěla. Tím byl položen základ pro existenci tzv. sociálních družstev, jež jsou dále upravena v samostatném Díle 3, Hlavy VI. ZOK. To lze považovat za příznivé. Ovšem vyvstala mi otázka, která se váže i k současné úpravě, a to je zdali je možné ve smyslu definice založit družstvo za účelem podpory svých členů a za účelem podpory třetích osob současně. I když se stávající praxe s tímto úspěšně vypořádala, možná bych na příště přeci jen zvolila jinou formulaci.

Minimální počet zakladatelů. Nově je stanoven minimální počet osob nezbytných pro založení družstva. Postačí tak pouze tři osoby a je lhostejno, zda se bude jednat o osoby fyzické nebo právnické, což je změna oproti minimálním pěti fyzickým osobám, nebo dvou právnickým ve stávající úpravě. Mám za to, že tomu snad nelze nic vytknout. Jeden zakladatel je z povahy družstva vyloučen. Odpadlo tak určité omezení pro založení družstva a je možné, že se tak družstevní forma otevře více potencionálním zájemcům.

Nový pojem „družstevního podílu“. Zákon zavádí jako nový pojem „družstevní podíl“ a definuje ho, a to následovně: *„Družstevní podíl představuje práva a povinnosti člena plynoucí z členství v družstvu.“* Dále dle § 783 odst. 1 ZOK se i pod pojmem „členský podíl“, který může být použit v jiných právních předpisech, rozumí pojem

družstevní podíl. Současně tak užívají-li jiné právní předpisy pojem "převod členských práv a povinností" nebo "převod členství", rozumí se tím „převod družstevního podílu“. Takové sjednocení právní terminologie lze určitě přivítat. Splatnost vypořádacího podílu. Současná právní úprava ponechávala určení splatnosti vypořádacího podílu stanovám. Družstva toho zneužívala a stanovila si nepřiměřeně dlouhé doby splatnosti. Nově je splatnost stanovena na 3 měsíce od schválení účetní závěrky, nebo od data, kdy schválena měla být.

Převod družstevního podílu. Družstvo nemůže nabýt vlastní družstevní podíl a podíl nemůže být ve spoluvlastnictví. Převod podílu je možný jen na osobu, která se dle stanov nebo zákona může stát členem. Nově se zavádí ručení převodce družstevního podílu za dluhy s družstevním podílem spojené. Převod je jinak upraven koncepčně podobně stávající úpravě.

Rozdělení a splynutí družstevního podílu. Nové instituty. Splynutí jednoho podílu s dalším nastává ke dni nabytí dalšího podílu. Rozdělit družstevní podíl lze, pokud to stanovy dovolují se souhlasem členské schůze.

Bytová družstva. Bytová družstva jsou nově upraveny v samostatném Díle 2, Hlavy VI. ZOK. Bylo docíleno sjednocení úpravy roztržštěné mezi obchodní zákoník a občanský zákoník. To vše lze vzhledem ke specifickým a povaze bytových družstev jen přivítat.

V § 727 ZOK je definován pojem bytového družstva, jako družstva, které je založeno za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů. Vedle toho je bytovému družstvu umožněno provozovat i jinou činnost, když tato činnost nebude ohrožovat a bude mít pouze doplňkový nebo vedlejší charakter. Předmět činnosti bytových družstev je vymezen dosti široce, vzhledem k jejich povaze. Současně mi není zřejmé, co bude následovat v případě, kdy bytové družstvo bude provádět vedlejší činnost a tato bude ohrožovat zajišťování bytových potřeb svých členů. Musím se přiznat, že mi odpověď není zřejmá. Nově jsou definovány i pojmy družstevního domu, bytu a nebytového prostoru.

Označení. Dále je novinkou, že firma bytového družstva napříště musí obsahovat označení „bytové družstvo“.

Družstevní nájem. Jak jsem již výše uvedla základní principy převodu a

přechodu členství se nemění. Ovšem u bytových družstev je upravena jedna podstatná výjimka a to ta, že převodem nebo přechodem družstevního podílu přechází na jeho nabyvatele nebo dědice nájem družstevního bytu včetně všech práv a povinností s tím spojených, tedy i včetně dlužných částek spojených s úhradou bydlení.

Společné členství manželů v družstvu. Nově je úprava společného členství manželů zahrnuta v obchodním zákoně. Převzata byla z občanského zákoníku.

Zákonná omezení nakládání s majetkem bytového družstva. Zisk bytového družstva může být použit pouze k uspokojování bytových potřeb členů a k dalšímu rozvoji bytového družstva. Zakazují se převody bytů, nebytových prostor, domů a souvisejících pozemků bytového družstva, pokud s nimi nevysloví souhlas všichni členové družstva, kteří jsou nájemci těchto domů či bytů.

I když v novém zákoně nebyly již upraveny závazky a ani normy dotýkající se obchodního rejstříku, jeho rozsah zůstal úplně stejný. Nový zákon v současné době čítá 797 paragrafů, při současných 775 paragrafům stávajícího zákona. Jednotlivá ustanovení nového zákona na mě působí značně kostrbatě a matoucně. Bude otázkou času, aby se skutečně v praxi projevilo, zda nový zákon obstojí či nikoliv. Jsem příznivcem změn, proto budu s náležitostí „malého znalce“ život nové úpravy sledovat.

Závěr

Současná právní úprava převodu členských práv a povinností v družstvu je poměrně strohá a v důsledku toho trpí celou řadou nedostatků.

Problematickým se zdá již samotné vtělení právní úpravy družstev do obchodního zákoníku. Nebylo tak navázáno na desetiletými ověřenou koncepci existence samostatných družstevních zákonů. Družstva jsou zde pojata především jako podnikatelské subjekty, jejichž svépomocný a mnohdy nevýdělečný charakter byl do značné míry opomenut, což je připodobňuje obchodním společnostem.

Obchodní zákoník a i další právní předpisy týkající se družstev jsou terminologicky dosti nejednotné. Užívají vedle sebe jako synonyma pojmy jako „převod členských práv a povinností“ a „převod práv a povinností spojených s členstvím“ nebo jednou hovoří ve stejném smyslu o „členském podílu“ a podruhé o „členském vkladu“. V aplikační praxi to činí značné potíže.

V obchodním zákoníku buď zcela chybí definice základních pojmů, nebo jsou stávající definice nejasné a zavádějící. V důsledku toho jsou tyto pojmy často zaměňovány, chybně vykládány a používány. Týká se to zejména pojmů členský podíl, členství a členská práva a povinnosti.

Zákon neobsahuje výčet základních členských práv a povinností, jako je tomu u obchodních společností. Je tak třeba je odvozovat z jednotlivých ustanovení rozptýlené právní úpravy týkající se družstev.

Je dán široký prostor pro vlastní úpravu ve stanovách družstev. Někdy toho samotná družstva zneužívají. Stává se tak například u stanovení lhůt pro splatnost vypořádacích podílů. Družstva si často záměrně stanoví dlouhé lhůty k výplatě vypořádacích podílů svým bývalým členům, aby nemusely jednorázově vydávat velké částky ze svých prostředků, případně si na výplatu půjčovat.

Současná právní úprava družstevnictví vytváří značný prostor pro libovůli družstev. Je tomu tak například v případě, kdy zákon podmiňuje sdělení údajů o členství třetí osobě prokázáním právního zájmu. Otázka, zdali nějaká třetí osoba splní podmínku prokázání právního zájmu, je na posouzení samotného družstva. Domnívám se, že právě

zde, v případě omezení zveřejňování údajů ze seznamů členů družstva, je současná právní úprava nadbytečná. Neshledávám zde žádné důvody pro takové omezení a nepřipustění všeobecné přístupnosti takových údajů.

Obchodní zákoník zcela pomíjí obsahové a formální náležitosti dohody o převodu členských práv a povinností, což považuji za dost podstatné nedopatření zákonodárce. Domnívám se, že to významně zasáhlo do mnoha vztahů a mělo to značné následky, co se právní jistoty týká. V důsledku toho jsou často v praxi sjednávány závazky, jež se staly při následném posuzování soudy neplatnými, nebo popř. bylo vysloveno, že vůbec nevznikly.

V obchodním zákoníku není zakotvena povaha družstevního nájmu bytu jako jednoho z členských práv náležejících členu družstva, současně tak není stanoven vznik nájmu družstevního bytu při převodu členských práv a povinností.

Zcela jistě bychom při podrobnějším studiu právní úpravy družstev našli další nedostatky, avšak z důvodu omezeného rozsahu této práce jsem zde uvedla ty nejpodstatnější.

Problémem zůstává, že taková právní úprava poté v aplikační praxi klade značné nároky na aplikující orgány, kterými jsou převážně soudy. Tyto jsou poté zahrnuty množstvím případů, které jsou povinni řešit, což ve svém důsledku vede k jejich přetížení.

Nezbývá nám než doufat, že nová právní úprava vnese do právního života méně problematických míst, než tomu bylo u úpravy současné.

Seznam zkratk

ObčZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

DrZál – zákon č. 85/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších zákonů

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

LPS - ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

ZOK – zákon č. 90/2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

ZOR - zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

ZOVB - zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zhodnotit a analyzovat právní úpravu převodu členských práv a povinností v družstvech v České republice. Zákonná úprava tohoto institutu je značně strohá a nejednoznačná, což v praxi vede často k mnoha problémům.

Tato práce je rozdělena do pěti částí. V první části jsou vymezeny základní prameny právní úpravy, na nichž stojí současné družstevnictví.

Druhá část je věnovaná vymezení základních pojmů družstevního práva, jako je pojem družstva, členství, členského podílu a členských práv a povinností a jejich vzájemných vztahů. Dále jsou zde uvedeny základní zásady družstevnictví a je provedeno základní členění jednotlivých druhů družstev.

Třetí část je stěžejní částí této práce a pojednává o právní úpravě převodů členských práv a povinností v družstvech. V kapitole první této části je pojednáno o právní úpravě převodu členských práv a povinností obecně. Rozebrány jsou zde specifika převodu členských práv a povinností mezi členy družstva navzájem a převodu mezi členem družstva a třetí osobou - nečlenem. Pojednáno je tu také o zvláštностech převodu členství v bytových družstvech. Následující kapitoly se potom zabývají podrobněji právní úpravou dohody o převodu členských práv a povinností, jejími obsahovými náležitostmi, charakteristikou účastníků, formou a otázkou (bez)úplatnosti.

Čtvrtá část této práce obsahuje podrobnější výklad o některých aspektech převodu členských práv a povinností v bytových družstvech. Konkrétně je zde rozebrána problematika vztahu převodu členství a družstevního nájmu bytu, otázka společného členství manželů v bytovém družstvu a společného nájmu družstevního bytu a dále pak problematika převodu vlastnictví družstevního bytu z bytového družstva na jeho člena.

Pátá a závěrečná část práce je věnována zhodnocení právní úpravy družstev v novém zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), který by měl nabýt účinnosti 1. ledna 2014 a nahradit tak současnou právní úpravu.

Tato práce má tak podat ucelený pohled na současnou právní úpravu převodu členských práv a povinností v družstvech, včetně nezbytných odkazů na právní úpravu Evropských společenství, rozebrat v aplikační praxi problematická místa a předložit možnosti jejich řešení, a to za pomoci současné právní nauky a soudní praxe.

Abstract

The goal of this thesis is to evaluate and analyse legislation of membership rights and responsibilities transfer in cooperatives in Czech Republic. The legislation of this institution is quite austere and ambiguous leading to various problems in practice. This thesis is divided into five parts.

The first part defines main sources of legislation on which current cooperatives are based on.

The second part defines basic concepts of cooperative law, e.g. a cooperative, membership, membership share, membership rights and responsibilities and their relations. This part presents cooperative principles and outlines basic structure of each type of cooperative.

The third one is the main part of the thesis and deals with legislation of membership rights transfer and responsibilities in general. It contains analysis of the specifics of membership rights and responsibilities among cooperative members and transfer between a cooperative member and a third person – a non-member. In addition, peculiarities of membership transfer in housing cooperatives are discussed. The next chapters focus in detail on legislation applied to the rights and responsibilities agreement, its content formalities, characteristics of the parties, issues of (non)corruption and its form.

The fourth part contains a detailed explanation of certain aspects of rights and responsibilities transfer in housing cooperative. In particular, the relation of membership transfer and cooperative tenancy, the question of a joint membership of spouses in housing cooperative and joined tenancy of cooperative apartment and the issue of transfer of ownership of cooperative apartment from the housing cooperative to its member.

The final fifth part evaluates legislation of cooperatives governed by the new Act No. 90/2012 Col. on Businesses and Cooperatives (Business Corporation Act) which shall enter into effect on 1st January 2014 and replace the existing legislation.

My thesis offers a comprehensive view on current legislation governing the transfer of membership rights and responsibilities in cooperatives including necessary references to the legislation of European Communities, analyses issues in practice and present possible solutions by means of current legal theory and judicial practice.

Klíčová slova / Keywords

převod členských práv a povinností

transfer of membership rights and obligations

družstvo

cooperative

bytové družstvo

housing cooperative

Použitá literatura

Monografické publikace:

- Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. Díl IV. Praha: Polygon, 2002
- Dvořák, J., Spáčil, J.: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 3 vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011.
- Dvořák, T.: Družstevní právo. 3 vydání, Praha : C.H.Beck, 2006.
- Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005.
- Fiala, J., Korecká, V., Kurka, V.: Vlastnictví a nájem bytu. 3. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005.
- Helešic, F.: Základy teorie evropského a českého družstevního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.
- Novotný, M., Fiala, J., Horák, T., Oehm, J., Holejšovský, J.: Zákon o vlastnictví bytů. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011.
- Oehm, J.: Ke smlouvě o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu in Pocta St. Plívovi k 75. Narozeninám. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008.
- Pekárek, M.: Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Brno, Masarykova Univerzita v Brně, 1999.
- Pelikánová, I. Černá, S.: Obchodní právo. 2. díl. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2006.
- Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl., Linde Praha a.s., 1998.
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.
- Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006.
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.
- Římalová, O. Holešovský, J.: Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.

Články z periodik:

- Beránek, V.: Poznámka k členství v bytovém družstvu. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 140.
- Cileček, F.: Derivativní vznik členství v bytovém družstvu. Obchodněprávní revue. 2011, č. 4.
- Dvořák T.: Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. Obchodněprávní revue. 2010, č. 1.
- Dvořák T.: K některým dalším otázkám členství v bytovém družstvu. Ad Notam. 2007. č. 2.
- Dvořák, T.: Tři poznámky ke třem článkům. Ad Notam. 2005, č. 5.
- Oehm, J.: Několik kritických poznámek k právní úpravě bytových družstev. AUC Iuridica. 1998, č. 2.
- Oehm, J.: Převody členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu. Právní fórum. 2008, č. 10.
- Pauldura, L.: K odúmrti členského podílu v bytovém družstvu. Právní revue, 2011, č. 8.
- Philippi, T.: K některým aspektům převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu. Právní rozhledy. 2008, č. 3.
- Plecha, R.: K nároku na vrácení daru dle § 630 ObčZ. Právní rozhledy. 2002, č. 6.
- Trutnová, J.: Členský podíl jako odúmrt' státu. Ad Notam, 2005, č. 4.
- Krček, J.: Družstevní byt v řízení o dědictví a odúmrt'. Ad Notam, 2004, č. 5.